

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 6

БЕОГРАД 1937 ГОДИНЕ

КЊИГА 3

LVII РЕДОВНИ САСТАНАК
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 17 ЈУЛА 1937 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАО

ПРЕТСЕДНИК

СТЕВАН ЂИРИЋ

СЕКРЕТАРИ:

Др. АНДРЕЈ ВЕБЛЕ и ДРАГОМИР М. СТОЈАДИНОВИЋ

Присутни г. г. Министри: Министар пољопривреде Светозар Станковић; Министар социјалне политике и народног здравља Драгиша Ј. Цветковић; Министар правде др. Никола Суботић; Министар просвете Добривоје Стошовић; Министар пошта, телеграфа и телефона др. Бранко Калуђерчић; Министар без портфеља др. Михо Крек; Министар без портфеља Војислав В. Ђорђевић; Владици повереници при претресу предлога закона о привредним задругама Милан Новаковић, Помоћник Министра пољопривреде и Владимир Вујновић, начелник одељења за аграрну политику Министарства пољопривреде.

ПОЧЕТАК У 9,15 ЧАСОВА

САДРЖАЈ:

Пре дневног реда: 1 — Читање и усвајање записника LVI редовног састанка;

2 — Саопштење одборског извештаја о предлогу закона о правима и повластицама одликованих орденом Карађорђевог Звезде са мачевима за заслуге и осведочену храброст у ратовима;

3 — Саопштење о подношењу интерпелација народних посланика: Мите Димитријевића на Министра социјалне политике и народног здравља о обустави рада грађевинских радника незадовољних колективним уговором закљученим без питања велике већине радника, и усвајање првенства; Ристе Грђића на Министра физичког васпитања народа о приликама у Ватрогасном савезу Краљевине Југославије у Београду;

4 — Саопштење извештаја Министара о одговорима на интерпелације народних посланика.

Говорници: Министар социјалне политике и народног здравља Драгиша Цветковић.

Дневни ред: Наставак претреса у начелу, појединоштина и коначно усвајање извештаја Одбора о предлогу закона о привредним задругама.

Говорници: Војислав Лазић, Министар без портфеља Војислав Ђорђевић, Радивоје Николић, Ђорђе Јевтић, Ми-

лоје Сокић, Иван Мохорич, Владин повереник Милан Новаковић, Министар пољопривреде Светозар Станковић, извештач Александар Дачић, Претседник Народне скупштине Стеван Ђирић (пет пута).

Претседник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, имам част отворити LVII редовни састанак Народне скупштине. Молим секретара г. др. Андреја Вебле да изволи прочитати записник претходног састанка.

Секретар др. Андреј Вебле прочита записник LVI редовног састанка.

Претседник Стеван Ђирић: Има ли ко од господо народних посланика какву примедбу на записник. (Нема.) Примедаба нема, записник је примљен.

Изволите чути одборске извештаје.

Секретар др. Андреј Вебле (саопштава): Одбор за проучавање предлога закона о правима и повластицама одликованих орденом Карађорђевог Звезде са мачевима за заслуге и осведочену храброст у ратовима подноси Народној скупштини на решење свој накнадни извештај. (Види прилог).

Претседник Стеван Ђирић: Овај ће се извештај умножити, раздати господи народним посла-

ницима и ставити на дневни ред са првим извештајем кад Народна скупштина то закључи.

Изволите чути интерпелације за које се тражи првенство.

Секретар др. Андреј Вебле (саопштава): Господин Димитријевић Мита, народни посланик, упућује интерпелацију на господина Министра социјалне политике и народног здравља о обустави рада грађевинских радника незадовољних колективним уговором, закљученим без питања велике већине радника и тражи да јој се призна првенство. (Види прилог).

Претседник Стеван Ђирић: Има реч Министар социјалне политике и народног здравља г. Драгиша Цветковић, да се изјасни о траженом првенству.

Министар социјалне политике и народног здравља Драгиша Цветковић: Част ми је изјавити да примам тражено првенство.

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина првенство? (Прима). Објављујем да је признато првенство овој интерпелацији.

Изволите чути остале интерпелације.

Секретар др. Андреј Вебле (саопштава): Господин Грђић Ристо, народни посланик упућује интерпелацију на господина Министра физичког васпитања народа о приликама у Ватрогасном савезу Краљевине Југославије у Београду. (Види прилог).

Претседник Стеван Ђирић: Прочитане интерпелације биће упућене надлежној господи Министрима. Изволите чути извештаје госпде Министара.

Секретар др. Андреј Вебле (саопштава): Господин Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова извештава да је интерпелацију г. Фукса Рика и другога, народних посланика, о прогањању Соколства у Дравској бановини доставио господину Министру унутрашњих послова као надлежним.

Господин Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова извештава да је интерпелацију г. Мрављеа Милана, народног посланика, о незаконитом поступку државног тужиоца у Љубљани у вези са цензурисањем опозиционе штампе доставио господину Министру правде као надлежном.

Претседник Стеван Ђирић: Ови извештаји узимају се на знање.

Прелазимо на дневни ред: Наставак у начелу претреса извештаја Одбора о предлогу закона о привредним задругама. Реч има народни посланик г. Војислав Лазић.

Војислав Лазић: Господо народни посланици, слажем се са господом која су јуче овде излагала да је закон, који на дневном реду од врло велике важности за наш народ, а нарочито за сељачки народ. Господо, земљорадничке задруге су од великог значаја за нашег сељака. Зато је и овај законски предлог врло важан. Али, господо, баш зато што је он важан и што је од велике важности морамо му посветити велику пажњу и морамо га добро проучити, морамо га добро простудирати и видети да ли ће он одговорити ономе циљу, коме се намењује. (Повици: Тако јел)

Ја, господо, одмах у почетку свога говора изјављујем, да овај закон неће одговорити оном циљу коме се намењује, да неће одговорити сврси земљорадничког задругарства. Господо, овај закон замењује досадашњи Закон о земљорадничким и занатским задругама, који је постојао за крајеве предратне Краљевине Србије. Он је много напреднији од закона који смо имали. Ваљда је судбина наша да ми у законодавству вечито идемо уназад. Ако упоредимо законе предратне Краљевине Србије са законима који данас у овој земљи владају, ми ћемо потврдити да смо добили много лошије законе него што смо их имали и да сваким даном, у сваком питању све горе и горе законе добијамо. (Повици на левици: Тако јел)

Па, господо, и овај закон тако исто је назадан и назаднији, много рђавији од онога кога смо имали. Господо, сам назив његов не одговара потребама, нити идеологији земљорадничког задругарства. У месту Закона о земљорадничким и занатским задругама, који смо до сада имали, ми добијамо закон о привредним задругама. Сам тај његов наслов, само то његово име говори да се потискује земљорадничко задругарство, да се оно овим законом баца у један споредан ред и да се на њега не обраћа она пажња, коју оно заслужује.

Господо, по овом закону, а по § 53, који говори о правним односима задруге, уписом у задружни регистар задруга постаје правно лице и трговац у смислу трговачког закона. Господо, зар ми наше земљорадничке задруге да сврстамо у ред трговаца?! Зар и оне да приме на своја плећа овим законом пуну трговачку садржину?! Зар и оне да се пред властима третирају као трговци?! Господо, то ранији Закон о земљорадничким задругама није признавао да су задруге трговци. Земљорадничке задруге имају један други, узвишени циљ, оне, господо, не служе трговачкој систему, оне служе сасвим нечем другом. (Алексашић Дачић: Знамо ми чему служе, шта ти нама дајеш лекције!)

Господо, земљорадничке задруге у себи сачињавају прво социјалну правду међу својим задругарима. То је социјална установа, и да ли она, кад се сврста у ред трговаца, може задржати ту своју идеологију, коју је досада имала, да ли ће у њој бити и даље провејавати онај социјални дух и једнакост свих задругара?

Господо, земљорадничка је задруга установа, која је у социјалном погледу подизала подједнако своје задругаре. Имућнији задругари имали су задужност да помажу своје сиромашније задругаре, да онај слабији задругар добије краву преко задруге, ако је није имао, да купи овцу преко задруге, ако је није имао, да купи плуг преко задруге ако га није имао. Дакле, задруга је једна социјална установа и задрузи се земљорадничкој пре мора признати једно социјално значење, него ли трговачки карактер.

Господо, земљорадничке задруге на овај начин изједначавају се са банкама, изједначавају се са новчаним заводима, док напротив ако ми погледамо сврху једне земљорадничке задруге и сврху једног новчаног завода, ми ћемо ту видети једну огромну, велику разлику. Ми ћемо видети, да земљорадничке кредитне задруге које прикупљају улоге од својих задругара, прикупљају их у месечним уплатама, прикупљају их да створе обртан капитал, да помажу своје задругаре, нарочито да по-

мажу сиротније, да могу доћи до јевтиног кредита и до јевтиније позајмице.

А какав је циљ банке? Банка је расписала акције. Њене акције не гласе на име. Банци је циљ експлоатисање свију и свакога, док је задрузи циљ узајамно потпомагање. (Милан Петковић: Тако је, Војо!)

И сад овим законом на једну исту равну ногу стају пред властима задруге као и новчане установе. Ја мислим да је закон о земљорадничким задругама требао бити посебан, а посебан закон за остале редове опет по врстама занимања.

Господо, ми смо чули из уста г. Министра јуче овде, а то имамо и у последњем предлогу Одбора, који нам је јуче раздeљен, да овај закон признаје право и индустријалцима и трговцима да организују задруге. Господин Министар је већ јуче рекао, да већ постоји апотекарска задруга и да ће постојати ускоро и индустријске задруге. На тај начин овај закон установљава и трговачке и индустријске задруге.

Господо, ми смо ту скоро изгласали Трговачки закон, који има сасвим други правац од задругарства, који регулише трговинске односе, који регулише шта је трговац, који регулише уопште права трговаца, дужности трговаца, и онда зашто сада они имају да се појаве и у задружном закону. Према томе ми би онда могли овај закон да назовемо само трговачки закон № 2, а не задружним законом.

Господо, земљорадничка задруга служи и као културна и као просветна установа. Културна установа је земљорадничка задруга по томе, што задругари мењају међу собом мисли о томе како ће боље и савршеније подићи културе на своме земљишту, како ће их боље обрађивати и како ће доћи до бољег приноса. Господо, у просветном погледу наше земљорадничке задруге имале су благотворну улогу тиме што су своје задругаре просвећивале у знањима, у карактеру, у добром и лепом понашању. Њихов је задатак да га отргну од рђавог друштва, да га отргну од кафане, да га отргну од коцке, да га отргну од пијанчења. Е, па, господо, требало је да се остане у том правцу и ја мислим да је требало донети посебан закон о земљорадничким задругама. Господо, треба да постоје и чиновничке задруге односно службеничке, треба да постоје и занатлијске задруге, па и радничке задруге, али је ипак друга идеологија у животу њиховом а друга идеологија у животу земљорадника, и не може се то све скалупити, и земљорадници и занатлије и трговци и индустријалци и службеници и чиновници, све под један калуп. То су разне идеологије, разни интереси и разни погледи за остварење животних циљева. Сам закон, господо, није потпуно у задружној идеологији. По § 30 који говори о сазиву Скупштине, задругари немају право да је сазивају; скупштину имају право да сазивају управни одбор, затим надзорни одбор, па ако они то не учине и пропусти време, онда има право ревизиони савез, док међутим задругари немају право. (Александар Дачић: Прочитај четврти став, где стоји да и задругари имају право да сазивају!) Јесте, јесте, али у ком случају? Само ванредне скупштине имају право да сазивају задругари а редовне скупштине немају право. (Александар Дачић: Где је то било да се редовне скупштине сазивају од стране задругара? Шта говориш којешта!) Господо, кад би

један сељак посланик упадао и изговарао овако нешто и рекао да његов друг говори којешта, то ме не би зачудило, јер тај човек као сељак можда није довољно писмен, али кад један учитељ тако ради, онда ме то чуди. Господо, ја ћу г. Дачићу указати на нашу задругарску прошлост, и то скору, када смо ми са једном десетином задругара Главног савеза српских земљорадничких задруга сазвали редовну годишњу скупштину у Јагодини, на којој је и он учествовао. Она управа која је била дотле није хтела да сазове редовну годишњу скупштину, па смо се ми користили правом које нам је Закон давао и сазвали смо редовну годишњу скупштину у Јагодини, на основу које је и г. Дачић сада члан управног одбора у Савезу. Он заборавља своју скорашњу прошлост. (Граја и узајамна добацавања).

Претседник Стеван Ђирић: Господо, молим вас да се не објашњавате, него да слушате господина говорника на миру.

Војислав Лазић (наставља): Право, да једна десетина задругара може да сазове скупштину ако је не сазове ни управни одбор ни надзорни одбор, из овога Закона је испуштено. Јесте у чл. 4 казано је, да задругари могу да сазову али само ванредну, а не редовну скупштину. Међутим, господо, ванредна скупштина има за решавање сасвим друге предмете, а сасвим друге има редовна. Ванредна скупштина има да решава само оно зашта је сазвана, док редовна скупштина има да прегледа биланс, има да прегледа годишње рачуне, и има да да разрешницу управном и надзорном одбору, те као што видите она је много важнија од ванредне. Међутим редовну скупштину чланови задругари не могу и немају право позвати.

Господо, даље је остављено право управном и надзорном одбору да могу сазивати скупштину после шест месеци, другим речима у року од шест месеци од завршетка године. Господо, и то није у задружном духу. Ко ће после шест месеци моћи да говори о раду из прошле године и да прегледа задружни биланс, јер то ће да изгуби сваки ефекат и ја мислим да тај рок не сме бити дужи од три месеца.

У § 31 тачци 5 рок од сазивања скупштине па до дана скупштине предвиђа се да може бити од седам дана. Тако кратак рок, господо, даје велике могућности за злоупотребе. Ту господо, треба ставити дужи рок, најмање рок од 15 дана, како би задругари могли бити на време обавештени о дану скупштине, овако у овом кратком року како је предвиђено у закону, могло би да се деси да задругари не буду на време обавештени, јер и сами задругари за седам дана тешко ће се обавестити нити могу доћи до места објаве истакнуте о сазиву за скупштину, нарочито још ако хоће управни и надзорни одбор нешто да прошверцује, и да што мањи број задругара на скупштину дође.

Даље, господо, овај закон признаје једном задругару да може имати већи број гласова сем једног, и то није задругарски, то је акционарски, јер у задругама по задругарској идеологији задругар не може имати више него један глас. Задруга није капиталистичка установа, па да се призна право гласова према уписаном капиталу, него тамо су изједначени и они са 100 хектара и они са 1 хектарем. И, господо, отступање од задружне идеологије види се и у томе, што се једном задругару

признаје да може имати највише пет гласова. Зашто више од једнога гласа?

Господо, жалба на скупштинску одлуку овим је законом сувише отежана. Задружни је дух потпуно заштићен онда, ако је потпуно признато право свакоме задругару да се може жалити на закључке редовне или ванредне скупштине. То није смело да се отежава, док ми, међутим, у овом законском предлогу видимо једну одредбу која у том погледу чини велико отежање. То је одредба §-а 38 у чијој се четвртој тачки каже ово: „Тужитељу може суд по предлогу тужбене задруге наложити да задрузи да обезбеђење за штету која би могла произаћи из тужбе. Висину и начин обезбеђења одређује суд по слободној оцени, а у погледу рока за давање обезбеђења и последица осталог обезбеђења, важе прописи грађанског поступка о давању обезбеђења парничних трошкова”.

Господо, ја мислим да је ово једна отежавајућа одредба, која ће натерати задругаре да одустану од своје намере за жалбу, или која ће учинити да се ретко ко усуди да се жали кад зна да му се може затражити велика кауција, зато што је изјавио жалбу. Ја мислим да је требало створити највећу олакшицу у погледу контроле од стране задругара над радом управног одбора, над радом надзорног одбора, па и над радом саме скупштине а не отежавати им ту могућност па и право да се могу жалити.

Господо, у §-у 53 имамо такође једну незгодну одредбу. Тај параграф говори о правним односима задруге и у другој тачки његовој каже се ово: „Задруга одговара за штету коју лица, која за њу раде, недопуштеним или противуговорним делом или пропуштањем, причине у вршењу задругиних послова. За такво дело и пропуштање одговара кривично, уколико је угрожено новчаном казном”.

Молим вас, господо, како може бити то да задруга одговара и кривично као да је она неко живо биће па да буде кажњена. Ко је у њој радио? Радио је управни или надзорни одбор или је радио неки њен службеник, па ако су они својим радом учинили какво дело које је по закону кажњиво, онда они има и одговорност да снесе и да буду кажњени, а не да буде кажњена задруга која као живи створ и не постоји и не може да учини никакво кривично дело, него могу да га учине само њени органи, па било да раде у своје име или да раде у име задруге, и зато они има и да одговарају, а не да одговара задруга уместо њих.

Па, онда, у тачки 3 овога параграфа каже се: „У погледу одговорности задруга је зломишљена, ако је које од лица, која су као правилима оглашени претставници или заступници радили за задругу, поступало злонамерно или ако је злонамерно пропустило да упозори на ману онога ко ради за задругу. То сходно вреди и у просуђивању питања знања, кривње и добре вере задруге”. Ја и овде морам да поменем оно што сам и мало пре казао: Ако су органи задруге учинили нешто што по закону нису смели учинити, они треба за то да понесу и одговорност, а не задруга која то није ни учинила.

Господо, према § 89 овога закона, а по првобитној редакцији, савези су били разврстани у пословне и ревизионе. Међутим, сада у новој ре-

дакцији која нам је јуче раздељена може бити један савез и пословни и ревизиони. Ја мислим, господо, да то није добро. Много је боља била првобитна редакција, много је боље било да задругу контролише и да над њом врши ревизију онај савез који је само ревизиони. Много је боље да засебно постоје ревизиони савези а засебно пословни савези, и ја сматрам да је тај правац био много бољи него по овој садашњој редакцији. По овом закону чланови 89, 90 и 91 санкционишу данашње стање и према томе по тим одредбама стање какво је било до сад тако ће и остати. Међутим, господо, ми по данашњем стању имамо разривено задругарство. По данашњем стању ми имамо задругарство једно противу другог, баш код нас у предатној Краљевини Србији ми имамо једно задругарство које је основано пре 40 година и које се окупљало око Главног савеза српских земљорадничких задруга. Затим имамо једно задругарство новoga датума, основано по Закону о пољопривредном кредиту, које многи сматрају да је то полициско задругарство или другим речима партиско задругарство, режимско задругарство. Овај закон требао је да има за сврху да та задругарства, која су наносила огромне штете у задружним редовима у међусобној борби, да та задругарства изједначи, те да у народу завлада један истински задружни дух. Међутим, остављањем стања какво је данас, остављањем ових савеза какви су до сад били, остало је и задругарство по Закону о пољопривредном кредиту, остао је и Савез српских земљорадничких задруга, сви савези који су били до сада остаће и даље и тако ће наше задругарство остати у истом разривеном стању какво је било и до сада, и задружни дух у нашем народу неће се померити па боље него ће остати као што је био и до сада. Задругарство је до сада ишло врло погрешним путем јер му није даван потребан полет за његово напредовање. Ценањем одозго задруге су се међусобно бориле, имали смо у једноме селу задругу једну противу друге. То ће према овој одредби остати и даље, задруге ће се борити једна противу друге, сељаци ће се међусобно даље борити и препирати да ли је боља једна или друга страна у задругарском покрету и тако ће задруге и даље пропадати. Јер је, као што сам већ напред рекао, по овоме закону само потврђено постојеће стање.

Све повластице које су законом од 1898 године биле признате задругама, оне су одузете, и сада овај закон само санкционише те одузете повластице задругама. Г. Министар пољопривреде, кад нам је читао свој експозе, нарочито је похвалио одредбе §§ 106, 107, 108 и 109 овога закона које говоре о повластицама задруге. Нарочито је похвалио одредбу о томе, да ревизори имају права на бесплатну вожињу кад иду у ревизију. Затим је похвалио одредбу да Државна хипотекарна банка, Поштанска штедионица и Привилегована аграрна банка доприносе од својега чистог прихода извештан постотак у задружни фонд. И могло би се помислити, господо, да су то бог зна како велике повластице. Али, ако ми погледамо какве су повластице биле дате задругама по закону од 1898 године видећемо огромну разлику. Видећемо да је ово сада што се овим законом даје бацање прашице у очи лаковерном народу, а у ствари од ових повластица неће бити ништа. Међутим, праве повластице, које су омогућавале

да задруге заиста напредују, биле су у оном ранијем закону, кога данас нема. Ја ћу вам изнети те повластице, па ћете видети колико је рђав овај данашњи закон.

Господо, по закону од 1898 године задругар у задрузи са ограниченим јемством одговарао је до оне границе коју је њему као земљораднику штитио § 471 Грађанског судског поступка. То значи да кад ликвидира задруга задругару земљораднику није могло бити узето у попис нити се продати за доприносе, које би имао да плати за задругу, оно што је штитио § 471: пет дана ораће земље, кућа и окућница, два вола или пет оваца и десет свиња. Међутим, по данашњем закону код задруге са ограниченим јемством задругар јамчи са целом својом имовином. Затим, пољопривредне справе, стока и семе и остале пољопривредне намирнице набављене позајмицом од неке задруге нису могле бити узете за дуг, порезе или прирезе све дотле докле задругар своју позајмицу не исплати задрузи. Тиме је задруга била заштићена и могла је да помаже задругаре без икакве бојазни. Ако му је дала позајмицу и том позајмицом купила кола, краву, плуг или друго то је остала залага задруге све дотле докле не исплати дуг. И то што је он купио за задружни новац није му могао узети ни порезник за дуговани порез и прирезе ни други поверилац за наплату својих потраживања. Међутим, тога данас у овоме закону нема.

Господо, за позајмице по обвезницама којима је рок прошао, а дужници их не врате, задруга је могла тражити наплату преко суда без икаквих такса, и судови су били дужни да се по овом захтеву задруга одазову. Међутим, данас задруга мора за сваки свој акт, за свако општење са влашћу платити таксу, а по оном закону задруга је била ослобођена од свих такса, када општи са влашћу, док по овом закону нема ни речи о томе.

Даље, по овом закону задруге су биле ослобођене пореза и приреза на рад, капитал и приход. Међутим у овом закону нема ни једне речи о ослобођењу задруге од пореза, а ми смо видели како су поједине задруге прошле у плаћању пореза (*Александар Дачић*: То Закон о порезу предвиђа!) Јесте, господо, то Закон о порези предвиђа, али тако да задруге има да пропадну, а господо, један закон који је нарочито створен за једну сврху, он мора ту сврху до краја да разради, ако се је тим законом ишло на то да се подигну земљорадничке задруге у нашој земљи, он је морао до краја бити истрајан и морао је да ослободи задруге од плаћања пореза и свих такса. Јер, од једне земљорадничке задруге тражи се да она води књиговодство, она мора имати стручно лице које ће то књиговодство водити, док од трговца то се не тражи. Њена задружна идеологија јој наређује да не ради за добит, да би задругари дошли до јевтинијег кредита и јевтинијих животних намирница.

Дакле, господо, када једна задруга ликвидира, по овом закону и по задружној идеологији, ако претекне вишак капитала, по исплати свих задружних дугова, тај вишак се не дели међу задругаре, него постаје општа својина и предаје се Савезу . . . (*Александар Дачић*: Тако је и до сада било!) . . . , тако да Савез располаже с тим вишком, па ако се оснује у истом седишту задруга истог типа, онда се тај вишак предаје тој новоосновној задрузи.

Све то тражи се од задруге и то је њен циљ и правац, па за то мора бити ослобођена од државних дажбина, да би могла остварити тај свој задатак, али најалост по овом предлогу закона задруге немају никаквог овлашћења, оне нису ослобођене ни пореза, ни приреза, ни такса и зато земљорадничка задруга мора да пропадне услед свих тих плаћања и брзо да ликвидира.

Господо, да видите како је далеко ишао наш законодавац из 1898 године да би подигао земљорадничке задруге; он је њих ослободио од царина и споредних такса, које се на царинарницама наплаћују за увоз пољопривредних справа и алата, семена, садница, приплодне стоке и остало које су увозили из иностранства за своје задругаре.

А шта је сада, да ли је овим законом земљорадничка задруга ослобођена од свега тога? Да је среће пољопривредне справе требале би да буду потпуно ослобођене од царина, па ма ко то увози, а природно би било да макар задруге буду ослобођене од царина када увозе пољопривредне справе за своје чланове. Међутим, данас имамо царину на плугове толико велику да данас земљорадник не може да дође до плуга да оре земљу и да храни своју породицу. Ја онда питам, господо, зашто ми можемо да гласамо за овај закон који земљораднику и задругарству не даје ништа! (*Пљескање на левици*).

Г. др. Часлав Никитовић говорећи о овом закону почео је са великим комплиментима овој Влади. Он је почео са великом кадионицом Краљевској влади. Он је њу похвалио и рекао, да ова Влада чини све добра дела за народ, и онда прво дело као добро узима Закон о раздужењу земљорадника. Па, господо, нема потребе много да се говори какав је тај закон. Народ је проговорио какав је тај закон. Народ је осетио њега на својој грбачи! А ја ћу само да упутим г. др. Часлава Никитовића да зађе у народ па нека види каква су писамца сељаци добили од Привилеговане аграрне банке, каква су писма упућена пореским управама, шта све сада има да учине пореске управе у погледу наплате дугова по Закону о раздужењу земљорадника па онда нека велича дела ове Краљевске владе. Затим је г. Никитовић убрајао Краљевској влади у таква добра дела и овај закон. Видећемо ми после месец или два месеца дана, најдаље за годину дана, да ће се творци овога закона запитати: Шта, ово ту ми нисмо Бог зна шта створили, ми смо остали на оном месту где смо и раније били, ми нисмо ни корака коракнули напред! Они су у овом моменту загрејани за овај закон, и ја верујем да их не могу убедити да овај закон није добар али ја чиним своју дужност и изјављујем: зато што овај закон није добар, зато што овај закон одузима права земљорадничким задругама и задругарима која су раније имали, и зато што ми немамо оно што су нам очеви и дедови наши законом од 1898 године дали и зато што земљорадничке задруге по овоме закону неће имати никакав напредак, а ни земљорадници и задругари — да ћу гласати против овог закона! (*Пљескање на левици*).

Претседник Стеван Ђирић: Реч има Министар без портфеља г. Војислав Ђорђевић.

Министар без портфеља Војислав Ђорђевић: Господо народни посланици, једнодушност левице и деснице у овом задружном закону нарушио је г.

народни посланик Воја Лазић. Зашто? Јер сматра да овај задружни закон иде против задругарства. Изгледало би у јавности, у Народној скупштини, да је он већи попа од попе, изгледало би да једино њему стоји на срцу задругарство и да осталим задругарима или народним посланицима, симпатизерима задругарства, није стало до добра задругарства и да су пропустили све што треба да ураде да задругарство добије један добар закон! Много би било, ако би појединачно одговарао на примедбе народног посланика г. Лазића, али могу да кажем, да већина његових примедба, као што ћете видети из неколико примера, не одговара стварности онога што је у закон унето. Он или је брзо читао, или није хтео да види, или није хтео да зна, како је стање данас у задругарству. (По-вици: Тако је!) Не треба заборавити да се задругарство у нашој земљи развијало разнолико. Оно је било под разним законодавствима, и до данас није имало један једнообразан закон. Не треба заборавити и то нарочито не сме да заборави г. посланик Воја Лазић, да већ 10 година задругарство стоји на мртвој стражи, бранећи се од рђавих пројеката задружних закона, који су свагда били на дневном реду.

Било је за време диктатуре, кад је начињен један пројекат задружног закона, који је требао, у ствари, да онемогући даљи развитак задругарства. И онда, благодарећи Великом Покојном Краљу, то је спречено. (Сложни и једнодушни узвици: Слава му!) И задругарство се увек, у свима приликама, одужило Његовој Сени и подвлачило то, јер је спречио један рђав закон.

Не треба заборавити тако исто, да је Одбор, који је радио овај задружни закон, имао прилике да у детаље уђе, имао прилике да о свима стварима да своје примедбе. Од 114 параграфа, колико их има, у 90 параграфа је понешто измењено, или у целости изостављено, или у целости промењено. Главне тешке одредбе, које су биле и против којих је било задругарство, оне су потпуно уклоњене. И донешен је један задружни закон, за које је дало и своју сагласност целокупно задругарство Краљевине Југославије. (Бурно пљескање на десници). Задругари не припадају ни једној странци; задругари управо припадају свима странкама. Нема деобе по странкама, и у Народној скупштини. Тога ради, не би требало да буде поделе, јер су за овај закон заинтересовани око 7,000.000 земљорадника, који су данас задругари, а надам се, да ћемо после овога закона омогућити и осталим сталезима наше земље да се организују на задружној основи. (Пљескање. — *Живота Милановић*: Одбор га је једногласно донео без икакве опозиције!)

У основи погрешно је схватање, које је дао г. Воја Лазић, то што овај закон носи назив о привредним задругама, зашто није закон о земљорадничким задругама. Задругарство је до сад патило због тога, што и остали сталези нису схватили високо и привредну, и моралну, и социјалну организацију задругарства; нису могли бити удружени у задругарству и зато су били његови противници. Ми хоћемо, као и у другим земљама, да дамо могућности свима, који неће да раде на профит, него који хоће сопственим радом и узајамношћу, да изврше једну бољу организацију од акционарских друштава, ми дајемо могућности да сада то изврше.

Има и много других малих људи сем земљорадника. Радници траже своју организацију, и ми им дајемо пута и начина да је изврше. Мали човек, био чиновник, био другог занимања, и он може, кроз задружну организацију, да нађе свој бољитак и помоћи себи у овим тешким данима кризе, која са времена на време обухвата цео свет. И баш то је величина овога закона, који је изашао из онога узаног оквира, који је био у старом србијанском закону и даје могућности свима сталезима наше земље, да се организују по истим начелима, т.ј. по начелима узајамности и осталих одредаба, које закон јасно стипулише и одваја задругу од акционарских друштава, јер приморава чланове, да у задрузи буду удружене личности, а не удружени капитали, да се добит не дели по капиталу него према раду, или према уложеним производима, или потрошњи. То је битна одлика, основно начело задругарства, а овде је то осигурано и земљорадницима и свима осталим сталезима.

Има можда извесних примедба. Овај закон би можда могао да буде бољи, то је сигурно, али развитак привредни и социјални једне државе уједно ствара и атмосферу против нових друштвених облика који се стварају. Задругарство је последње у развитку данашњег капиталистичког друштва. Оно је последње дошло да врши своју организацију, већ онда када су остали капиталистички облици заузели своја места, заузели све капитале и све привилегије које постоје. Задругарство зато мора постепено да осваја те позиције и оно иде ка томе. Зато се оно и разликује од осталих друштвених покрета који мисле да би револуција могла да начини преокрет, док задругарство сматра да еволуционим путем ствара новог човека и ново друштво без великих потреса и тешкоћа! (Одобравање на десници).

Да наведем само неколико примера, неколико нетачних констатација г. народног посланика Воје Лазића. Он је казао да овим законом није дато право задругарима да сазивају скупштину. Напротив, у овом закону су истоветне одредбе као што су биле у старом србијанском закону, само се штавише даје још једно веће право, даје се право и ревизионим савезима, да они могу сазивати скупштине, јер се показало у многим случајевима да ни управни ни надзорни одбор ни задругари нису били на достојној висини и нису сазвали скупштину онда када су требали.

Да је г. Лазић прочитао § 30 став 4 и 2, он би видео да задругари могу увек да траже сазив скупштине па и у оном случају, који је он поменуо посланику Дачићу, када једна десетина задругара тражи сазив скупштине.

Тако исто протествовао је против рока у коме ће се одржати скупштина, да је рок од 6 месеци велик, а да је требало да буде од 3 месеца. Баш је то учињено, шест месеци, на захтев задругара зато што у том случају, ако би се успоставио рок од 3 месеца, онда савези не би могли да држе своје скупштине на време зато што се тражи да у прва три месеца треба да одрже скупштине задруге, а онда савез тих задруга. Али, правилима сваке задруге и савеза остављена је могућност задрузи, да одреди краћи рок за сазив скупштине ако мисли да је то добро, или мисли да може да буде добро.

Исто тако и у погледу гласања има извесне разлике у овом закону од онога који је био раније али је ипак вођено рачуна о оном стању како је

данас. Данас постоји извештан број задруга у којима један задругар има више гласова али је сада то ограничено на један глас по правилу; али у привредним задругама, у произвођачким задругама, где је потребан већи капитал, веће учешће, ту се даје могућност да један задругар може да има још један број гласова према својој привредној снази, односно учешћу у послу, али то зависи од воље задругара како ће они поступити, да ли ће то примити или неће примити.

Исто тако је погрешно протумачио тужбу. У овом закону има нешто више за задругарство и боље за задругарство. У старом закону је било, да сваки задругар може да поднесе тужбу, да може да нанесе задрузи трошкове, може да задругу тера на суд, да јој убије сав кредит, да отера под стечај задругу, а такав задругар никоме и никад није одговарао. Овога пута задруга се заштићује од тих злонамерних људи и тражи се у томе случају, ако суд оцени да његова тужба није основана, може да тражи материјалне гаранције које он мора да осигура, да задруга не би била оштећена. (Одобравање на десници). И то је један захтев самих задругара, и то је заштита задруга, а не мањак како се хоће да прикаже.

Господин Лазић је говорио и о одвајању Савеза и рекао да би много боље било да су остављени само ревизиони савези и само пословни савези. Данас, савези су и пословни и ревизиони. Баш у интересу самог задругарства које би претрпело огромне материјалне штете, ако би нагло дали тај развитак одвајања, ми смо усвојили редакцију да дозволимо савезима да и једно и друго пословање могу да имају, али у задругарству је потпуна аутономија, потпуна демократија. Ништа не стоји на путу самом задругарству да се одваја по облицима и да чини онако како је развитак задругарства у дотичном крају или у дотичној грани постигао своје развиће да би природним путем дошао до одвајања у засебне, специјалне савезе.

Говорио је овде и о јемству, па је рекао као да сада са овим јемством, које је већ овим законом предвиђено, сви сељаци који буду задругари имају пре или после да изгубе све своје имање на добаш. Међутим, у § 2, у коме се говори о јемству ограниченом или неограниченом узета је стилизација која постоји у старом србијанском закону, која постоји у свима законима о задругама у целом свету и која се ништа не разликује, него каже: Ако је јемство ограничено, задругар јамчи онолико колико његово јемство износи, а ако је неограничено, целокупним својим имањем. То стоји у старом србијанском закону, али то не значи да ако је земљорадник другим посебним законима заштићен, да му је то право укинута. Напротив, то му право није укинута него то право стоји и данас као што је и до сада имао.

Говорио је затим о таксама и о порезима и казао да су овим законом задруге изгубиле ослобођење од плаћања такса и пореза. Ја морам одмах да кажем да је ослобођење од царина задругарство давно и давно изгубило. Оно га је изгубило још у предратној Србији, пред сам рат и никад после рата оно није уживало ослобођење од царине, те према томе овај закон није ништа одузео у томе погледу, у погледу царине, него је остало онако као што је до сада било. У погледу такса или ослобођења од порезе, то је регулисано посебним по-

реским законом и у то се право задруга овим законом не дира.

Ја волим задругарство онако исто као што га воли и Воја Лазић. Два су начина да се помогне земљи, држави и задругарству. Један је начин: увек протестирати, увек критиковати и казати да то не ваља. Други је начин: радити и у датом тренутку створити оно што се најбоље може створити. И ми који водимо једну реалну, здраву задружну политику, веома смо захвални Краљевској влади и Народној скупштини што прима овакав закон и што је изменила све оне одредбе које су биле тешке по задругарство и тиме омогућила задругарству један добар развој, један правилан развој, који ће бити на корист свих сталежа, особено оних малих који су најслабији, а и саме земље и државе.

Из тих разлога, ја мислим да без обзира да ли је неко на левој страни или на десној, треба да гласа за овај задружни закон. (Пљескање на десници).

Претседник Стеван Ђирић: Реч има народни посланик г. Радивоје Николић.

Радивоје Николић: Господо народни посланици, значај предлога закона о привредним задругама, који се претреса пред Народном скупштином, довољно је подвучен од г.г. предговорника који су говорили јуче и данас, те није потребно да ја тај значај подвлачим. У осталом, то се разуме и по томе, што је у нашој држави постојало до сада неких 6 правних подручја са 18 разних закона, уредаба и правила, која су регулисала правне односе задругарства.

Истина је да је задругарство свима нама драго и да у томе погледу не треба да буде размимолажења. Ја сам задругар и унапред изјављујем да ћу у принципу гласати за овај закон . . . (Пљескање у центруму и на десници) . . . без обзира што се не могу у свему са овим законом сложити. Не могу а да не учиним извесне замерке овом закону. (*Александар Дачић:* Ништа није идеално, само је лепо од тебе да ћеш гласати за закон! — *Милоје Сокић:* Договор кућу гради!) Господо народни посланици, не могу да се сложим са гледиштем да задружни закон треба да буде један закон о свима привредним задругама, и да тај закон може да регулише питање свих задружних врста у опште. Јер сматрам да не би могло једним законом о задругарству да се регулише целокупно задругарство, које постоји у нашој земљи. Не би се могли само једним законом регулисати сви привредни односи у земљи, једним општим законом о привреди. За то ми закона о општој привреди немамо, него имамо више закона, који се односе специјално на сваку врсту привреде. Тако имамо Трговачки закон, који регулише правне односе у трговини; имамо Закон о унапређењу земљорадње; Закон о унапређењу индустрије итд. Задружни домен је тако велики да обухвата све врсте привредних грана, и све друштвене класе. Према томе, и према разноврсности друштвених класа, и сам закон би морао бити тако диференциран. Људи се удружују у две главне сврхе. Једни се удружују да би лакше могли да обављају своје финансијске или капиталистичке операције, и да лакше експлоатишу друштво. Други се удружују да би се одбранили од те експлоатације и економски ојачали.

Наш земљораднички staleж спада у ову другу економски слабију групу. Према томе он мора имати један специјалан интерес и морају се по његовом специјалном интересу изграђивати правне норме. Овај закон, господо посланици, стрпао је све задружне врсте и облике, како је већ неко од господe посланика у извесним приликама рекао, као у неку врећу или као у један омнибус.

Тешко ће земљорадничко задругарство моћи да се у овоме скупу даље изграђује.

Прва замерка коју бих могао са техничке стране да учиним овоме закону јесте и само време, на које се живот задруге одређује приликом њеног образовања. У закону стоји, да се задруге могу оснивати само на одређено време. Задруге нису физичка лица. Задруге су корпорације. Према томе мислим, да није било потребно уносити једну такву законску одредбу, да се задруге оснивају на одређено време, па доцније, кад то одређено време истече, да се поново одлучују да продужују свој рад. Закон је предвидео како постанак задруге, тако и њен престанак. Приликом престанка задруге предвиђа се њена ликвидација.

У § 62 овога закона предвиђено је, да се 10 задругара могу изјаснити, да ће и даље одржавати задругу, ако скупштина одлучи да задруга ликвидира и у том случају ликвидација се онемогућава. Замислите, господо посланици, ако у једној задрузи постоји велики број чланова, можда неколико стотина, и на скупштини се изјасне за ликвидацију задруге, да само 10 задругара могу демантовати ту њихову одлуку! Ја нисам правник, али сматрам да оваква једна норма не би могла са правног гледишта да опстане.

За задружну делатност врло су важни још задружни органи. Задружни су органи задружна њена управа: управни и надзорни одбор и скупштина. По овом законском предлогу предвиђа се управни одбор од најмање три члана. Ја, господо, посланици, мислим, да је мало три члана за управни одбор једне задруге. Раније смо имали најмање пет чланова. Додуше у закону се каже: најмање три члана, што значи да може бити и већи број чланова. И друге неке одредбе овога закона подређују се правилницима. Мислим да све оно што се могло обухватити и обрадити законом не би требало оставити да се обрађује правилником.

По чл. 10 овога предлога остављена је могућност, да у управни одбор улазе и водеће личности задруге. Ми знамо ко су водеће личности по задругама. Водеће су личности секретари, благајници и књиговође. Ако ми оставимо оваку одредбу... (Живота Милановић: Водеће личности су управници!) ... водећа личност је у једној набављачкој задрузи књиговођа и, према овоме законском пропису, он може бити и члан управног одбора. А у кредитним задругама су водеће личности секретари и благајници. И они могу бити чланови управе. Ја мислим, да се оваква једна одредба не би могла да прихвати. А ево зашто:

Управни одбор има да контролише своје службено особље; има да им одређује награде; има да оцењује њихов рад итд. У овом случају дошли би службени органи, као чланови управног одбора, да сами оцењују свој рад и себи одређују награде.

Одговорност чланова задруге у овом закону измењена је такође од ранијих одредаба, које су

постојале по старом закону о земљорадничким задругама, који је важио за територију Краљевине Србије. По одредбама овога закона члан задруге може иступити из задруге у току пословне године. Али управни одбор може му ускратити отказ до на три године. Господо посланици, кад један члан задруге примети, да задружни послови не иду како треба, и када нађе за потребно да из задруге иступи, ја мислим да се томе члану задруге не може наметнути обавеза, да он одговара за рад задруге за три године унапред, после свога иступања када он више није члан задруге.

Што се тиче задружне имовине у случају ликвидације, предвиђено је овим предлогом да се заостала задружна имовина предаје савезу, Управи земаљског савеза или, ако хоћете, да их третирамо као Савез ревизиони, или пословни. По одредбама ранијег закона имовина једне задруге, у колико претекне после ликвидације, предавана је дотичној општини и остајала је тамо све дотле, док се у истој општини не образује друга задруга. (Александар Дачић: Није било баш тако!) Јесте, Дачићу, по старом закону било је тако. Та имовина се састоји обично из непокретне имовине. Сасвим је природно, да имовина задружна припада члановима исте општине, из које су и задругари били дотичне задруге, која је решила своју ликвидацију. Ако би се та имовина, по овом законском предлогу, уступила савезу, онда шта би добили чланови? (Министар без портфеља Војислав Ђорђевић: Она стоји пет година на расположењу задругарима!) Добро, ја сам овај законски предлог добио тек прекјучер, прочитао сам га свега једанпут и нисам имао времена, да га довољно простудирам. Ви сте га добили пре годину дана и имали сте више времена да га проучите. Ја сам ово запазио на брзу руку. (Милоје Сокић: Да, да, то је добронамерно!)

Ја ћу, као што сам изјавио, у начелу гласати за овај законски предлог, а код специјалне дискусије видећу ако је могуће, да се учине извесне исправке. Али овом приликом морам још једну замерку да учиним. У X глави овога закона говори се о казнама. Казна за повреду законских прописа, коју би учинили чланови управног или надзорног одбора или ликвидатор, предвиђена је тако, да се они кажњавају до два месеца затвора или до шест хиљада динара. То је предвиђено § 110 овога закона. А по § 113, ревизори и чланови управног и надзорног одбора ревизијског савеза, као и њихови службеници, који са умишљањем повреду наређења § 104, казниће се, у колико за дело не би била предвиђена строжија казна по другим законима, новчано до 2.000 динара, а у поврату још и затвором до месец дана.

Господо народни посланици, свима вама је разумљиво да су чланови управног и надзорног одбора обично са села, људи са недовољном школском спремом и недовољним квалификацијама, док су ревизори и чланови ревизионих савеза далеко способнији по својим квалификацијама. По свима земаљским законима одговорност се у толико строжа приписује, у колико су људи свеснији своје кривичне одговорности. Ја мислим да чланови управних и надзорних одбора земљорадничких задруга не треба да сnose већу кривичну одговорност неголи ревизори и чланови управног и надзорног одбора ревизионих савеза. Ја бих мо-

лио да се бар ова исправка учини, у колико је то могућно, а могуће је да се ово прихвати.

Ја ћу, господо посланици, као што сам рекао, гласати у начелу за овај закон, а у специјалној дискусији гледаћу, у колико се буду прихватиле моје примедбе, да се према томе одредим. (Пљескање).

Претседник Стеван Ђирић: Реч има народни посланик г. Ђорђе Јевтић.

Ђорђе Јевтић: Господо народни посланици, у низу унификације законодавства у нашој земљи Краљевска влада долази пред нас и са предлогом закона о привредним задругама, па нека је дозвољено и мени као земљораднику и задругару да о том закону проговорим неколико речи. Морам одмах рећи, да овај закон, иако сам и ја сам био члан Одбора за његову израду, није баш такав да му се не може ставити ни једна примедба. Али с обзиром на то да се укидају сви стари закони, да неће више бити оснивања задруга са седиштем у Новом Саду а пословницом у Београду, с обзиром да је „бољи и црн комад него празна торба”, ја сам зато да се овај закон прими овакав какав је. Без сумње да је највећи његов недостатак привилегија коју је имао стари српски закон а коју овај закон не даје. Замислите, господо народни посланици, кад је пошта ношена од Београда за Ужице колима, од Београда је ишло до 25 килограма за задругу бесплатно, а сад, кад имамо по 10 возова у том правцу, нама држава наплаћује за једно писмо, тешко 10 грама, динар и по поштарине. Ја сам слушао и критику мога старог пријатеља Воје Лазића; али његова ми критика личи на једну причу, када је један промућурни Ужичанин дошао код врача, па му каже: „Слушај, ево имам једног врапца у торби, реци, је ли жив или мртав”. А врачар каже: „То само не могу погодити, јер ако кажем жив, ти ћеш га стегнути за грло и удавити; а ако кажем мртав ти ћеш га изнети жива”. Таква је и критика §§ 89, 90 и 91 од стране Воје Лазића, који критикује нову стилизацију а да је остала стара, он би тражио да нова дође.

Задруге су по својој организацији највеће демократске организације. С обзиром на то да је Југославија претежно земљорадничка земља и да ће дуго таква остати, ми бисмо овај закон морали посматрати само са гледишта земљорадника-задругара. Са гледишта земљорадничког задругарства земљорадничке задруге у својој прошлости много су допринеле нашој националној мисли и зближењу наших словенских народа. Рад словеначких задруга у Словенији, Савеза српских земљорадника у Загребу, у Сарајеву неоспорно је много допринео нашем народном ослобођењу.

Задругарство је много допринело са упознавањем братских нам многих народа, јер није, господо, случајност да је на конгресе наших земљорадничких задруга долазио покојни Степан Радић, да је на наше конгресе долазио Лапчев, дакле први зачетци наших зближења били су на тим скуповима и конгресима земљорадничких задруга. Наше земљорадничке задруге много су учиниле на економском подизању нашега села, јер на свима пољима, где се задругарство појавило, оно је постигло највећи ступањ и много боље резултате него до којих су могли доћи појединци. Задружни домови у нашим селима то су најлепше зграде

које дају лепоту и величају наше село, јер у њима су седишта свих просветних и социјалних установа у селу. Господо, ко долази на наше сточарске сајмове тамо ће видети са колико је неге одгајивао стоку земљорадник-задругар према оним земљорадницима који нису задругари. Ипак, за сав тај свој рад, задругарство ипак није наилазило на довољно разумевања. Готово сво варошко становништво и највећи део интелигенције данас је против задруга. Њима је, господо, задруга баук, док то у другим земљама не стоји тако што доказује пример задружне братске Данске и Бугарске где је градско задругарство достигло највећи степен развића, јер у самој Софији има 800 палата подигнутих на задружној основи, и где је градско задругарство јаче од сеоског. Рекао сам мало пре, да задруге уче да живимо у братству и миру, па ипак, господо, често се дешава да се и оно мало интелигенције, специјално учитељи, прогоне јер довољно је једно писмо једног сеоског дућаније против једног учитеља, па да се учитељ баци на 100 километара од места где је радио на задругарству. (Одобравање на десници). Пошто је Народни сељачки клуб преко својих чланова сарађивао на овом закону и пошто верујемо да задругарство решава све социјалне проблеме и пошто је оно једина брана против комунизма ја ћу са својим друговима из Сељачког клуба гласати за овај закон. (Пљескање).

Претседник Стеван Ђирић: Има реч народни посланик г. Милоје Сокић.

Милоје Сокић: Поштована господо, у реду законских пројеката који су били за ове две године пред Народном скупштином, држим да ће ретко који донети овој Народној скупштини ону популарност какву ће донети овај законски пројекат који имамо данас да изгласамо. (Пљескање).

Ја сматрам да ће у аналима овог нашег парламентарног живота претрес по овом задружном закону бити забележен крупним словима и служиће будућим поколењима као доказ једног великог напора да се ударањем солидних законских темеља омогући правилнији и бржи развој задружном покрету коме, по општем признању, пада у део да изгради једну сутрашњицу, која ће бити боља и лепша од неизвесне данашњице коју преживљујемо. (Пљескање).

Наше задругарство је, као што сте могли констатовати већ из говора предговорника, постигло веома значајне и врло лепе резултате. Милиони домаћинстава и пет милиона припадника које задружни покрет убраја у своје редове, јесу несумњиво цифре које уливају поштовање, тим пре, што је задругарство успело не само да задружно организује шире слојеве становништва нашега села и наших градова већ је успело да постане један од фактора у нашем привредном животу.

У земљи малог капитала као што је наша, задружни покрет врши једну велику и драгоцену мисију на пропаганди штедње и на прикупљању улога на штедњу. Према подацима Главног задружног савеза само 4.200 задруга прикупило је близу 2200 милиона динара улога на штедњу. Кад се има у виду чињеница да се збир укупних улога на штедњу, прикупљених од стране државних новчаних завода, самоуправних штедионица и банака креће код нас на око 10 милијарди динара, онда значи да је задругарство, као један млад по-

крет, успело да прикупи једну петину свих улога на штедњу. Стварно учешће задругарства у прикупљању улога на штедњу мора бити још и знатно веће, јер подаци које сам напред навео, односе се само на четири хиљаде и двеста задруга, док укупан број задруга код нас премашује и цифру од 9.000 задруга.

Ја се нећу задржати на цифрама, иако су оне веома важне и значајне. Али дозволите ми да нагласим да преко 3.000 кредитних задруга, око 2.000 набављачких задруга и хиљаде других задруга пружају нашем народу неизмерне користи, те зато таквом задругарству несумњиво треба одати дужно признање, што је овде од стране више говорника већ учињено и подвучено.

Не желећи да се задржавам на томе питању, сматрам са своје стране за дужност да нагласим да је задружни покрет у прошлости играо у разним крајевима наше земље, нарочито у доба кад су они живели под туђинским јармом, једну историјско-националну, културну и социјалну улогу. Ту велику улогу задругарство наставило је да игра и после ослобођења и уједињења и после стварања наше данашње велике Југославије. Ван сваке је дискусије да ће задружни покрет наставити започетим правцем, да ће он прикупити разбацане економске снаге, да ће удружити шире народне слојеве села и градова и да ће их упутити на конструктиван и користан рад. (Пљескање).

Ја хоћу овом приликом да нагласим да је наше задругарство, овај млади покрет који је досада дао тако значајне резултате, те резултате постигао својом сопственом снагом, тако рећи искључиво сопственим средствима, често пута дигнута је велика прашина од стране противника задругарства око тобожњих повластица и многобројних потпора које наше задругарство ужива. Потребно је, међутим, да ми са овога места оповргнемо сва та нетачна тврђења и да јасно и отворено признамо да се наш задружни покрет заснива на самопомоћи и да успехе које је до сада пожњео, дугује себи и својим сопственим снагама. (Повици: Тако је! — Пљескање.)

Ја ово наглашавам зато што када поставимо питање шта је досада учињено за задругарство, шта је нарочито за задругарство учинила држава, онда неизбежно долазимо до закључка да је за њега учињено врло мало. Ово нису обична тврђења већ су факта која се могу цифрама доказати. Узмимо, на пример, питање кредита: да ли је задругарство у том погледу наишло на какву издашну потпору јавне власти? Нажалост није. Законом о Народној банци предвиђено је да банка може кредитирати пољопривреду преко установа за пољопривредни кредит, а то ће рећи преко земљорадничког задругарства, до висине од 25% свога портфеља. (Повици: Тако је!) Према овој законској одредби Народна банка би требала да пласира преко задругарства, с обзиром на данашњи волумен новчаног оптицаја и на данашњи портфељ новчаничне установе, са око 400 милиона динара. А шта је у ствари? Ми видимо то да од после рата па на овамо задругарство учествује у коришћењу јефтиних кредита код Народне банке са 10 до 30 милиона динара тј. испод 10% од квоте која му према прописима позитивног законодавства припада. Међутим, друге гране нашег привредног живота као индустрија и трговина, односе

већи део кредита Народне банке. Ја мислим, господо народни посланици, да у тој околности лежи једна велика неправда. И потребно је да се та неправда отклони реформом кредитне политике Народне банке. Потребно је да Народна банка покаже убудуће већу сусретљивост према задругарству, потребно је да она убудуће у већој мери прихвати својим јефтиним кредитима задружне организације, у најмању руку да буде равноправности, а не да једна грана привреде добија више а друга мање.

Постоји, господо, још један моменат на који бих хтео да вас упозорим. Као што вам је познато, иницијативом и заузимањем Блаженопочившег Краља Александра основана је 1920 године Привилегована аграрна банка. Ова банка треба да организује јефтин пољопривредни кредит и да кредитира у првом реду ситног пољопривредника тј. онога пољопривредника, који се по правилу и организује у задругама. Међутим, при разматрању кредитне политике ове банке, мени изгледа да се тако не ради. Такво пословање Привилеговане аграрне банке делом свело се на преузимање и консолидацију потраживања приватних поверилаца села, односно на конверзију краткорочних земљорадничких дугова. Укупни кредити које је банка од свога оснивања до 1-1-1937 године одобрила износили су 1.355 милиона динара а од тога 572 милиона претстављали су хипотекарни зајмови. Права констатација која се може учинити при проучавању пословне политике Аграрне банке јесте та, да је она скоро половину зајмова (43%) пласирала на хипотеку, а од тога 50% поседницима имања од преко 20 хектара. Отуда ми изгледа да је кредитна политика Привилеговане аграрне банке пошла путем фаворизовања и преферирања крупног поседа, уместо да је обратни случај. Што је најглавније, при одобравању кредита, Привилегована аграрна банка одлучила се за т.зв. систем индивидуалних кредита. Уместо да кредитирање врши преко задружних организација, банка одобрава појединим земљорадницима кредите, што иде на уштрб задружног покрета а с друге стране, ниуколико не одговара организацији и намени Привилеговане аграрне банке. Зато сматрам да би у овоме случају била такође потребна једна коренита реформа. И кредитна политика Аграрне банке требала би да пође путем снажења земљорадничког кредитног задругарства. (Пљескање).

Па и поред тога ја сматрам, господо народни посланици, да реформа кредитне политике како Народне тако и Аграрне банке још увек не може подмирити потребе за кредитом нашег села и нашег задружног покрета. Сматрам да је ту потребна једна нова мера, потребан је један нов напор, који ће ударити финансиске темеље нашем задружном покрету и обезбедити му убудуће финансиску самосталност. Потребно је да се са потпором државе приступи оснивању финансиске централе нашег задругарства, да се приступи оснивању Задружне банке. . . (Повици: Тако је! — Пљескање) . . . која је предвиђена и у самом овом пројекту задружног закона. Када овај пројекат буде постао закон, држим да ресорни министар г. Станковић неће дозволити, да одредба о оснивању Задружне банке остане мртво слово на хартији.

Према учињеним напоменама сматрам, да се овим законом не регулише само досадашње стање

нашег задругарства, него да се њиме и потстиче тај покрет који ја ценим и коме желим најлепши успех те изјављујем да ћу гласати за овај законски предлог. (Живо одобравање и плескање).

Претседник Стеван Ђирић: Има реч народни посланик г. Иван Мохорич.

Иван Мохорич: Господо народни посланици, овај закон који се сада налази пред нама требао би да буде саставни део оном обимном закону којег смо ми пролетос примили, т.ј. саставни део трговачког закона. Јер, по својој материји тамо и припада, пошто он регулише структуру једног нарочитог облика привређивања, који није ни акционарски ни друштво са ограниченим јемством, нити друштвена или инокосна фирма или јавни ортаклук, него један нарочит начин привређивања на задружној основи, на задружној подлози.

Зато је сасвим правилно и једино логично, ако је ушла у тај закон и одредба да протоколацијом привредна задруга, која се бави самим привређивањем, она постаје трговац у смислу трговачког закона.

Велики је догађај да је најзад ипак дошло до изједначења, до унификације задружног законодавства у нашој земљи, јер ми до сада када смо говорили о задрузи нисмо се разумели. Србијанци су сасвим нешто друго подразумевали када су говорили о задругама, него Словенци из Дравске бановине, или они из Савске бановине, или из Војводине, јер смо живели, како је то народни посланик г. Војислав Лазић овде врло лепо подвукао, под разним законодавствима, развијали се под разним идеологијама и под разним начинима привредног удруживања. Задругарство је у нашој земљи, у пауперизованим приликама, у земљи која тек мора из своје сопствене мале снаге да прикупла и ствара национални капитал, играло велику улогу, нарочито у западном делу наше државе у Словенији, и његова улога у целој нашој земљи на пољу кредита још ни из далека није завршена.

Кредитно задругарство, ако је правилно вођено, ако буде имало заиста законске подлоге како треба, може да се изгради у једну велику импозантну зграду, која би била јак фактор за унапређење свих грана и свих врста наше привредне делатности.

Ово задругарство је у Словенији, где су ми прилике нарочито добро познате, служило пре рата као најјачи фактор с којим смо могли да се еманципујемо од зависности од иностраног капитала да развијемо своју делатност, организујемо један домаћи кредитни систем, који је успео да прикупи из најситнијих редова око две милијарде динара уложака на штедњу, што је за тако скучене прилике, и за тако мале приходе, који у тим редовима постоје, један врло велики фактор.

Ја се не бих могао сложити с мојим предговорником, који види будућност задругарства само под условом, ако буде подупирано одозго. Напротив, ја хоћу да тврдим да је само оно задругарство здраво и солидно, које ниче из стварне потребе, које се ствара на терену са развитком прилика, а не оно које се субвенционише одозго, које је заправо највише пута само импровизирано, да се искоришћују разне повластице, које су биле донете у појединим законима. У ту сврху су осниване задруге, јер су биле дате под условом, да се могу

искористити само у задружном облику, зато је дошло, нарочито после рата, до небројених импровизација, задруга „једнодневница“ и када је та привилегија искоришћена, оне су нестале, јер стварног ослонаца у народу нису имале.

Нарочито од великог значаја је кредитно задругарство, које треба да се развије у целој земљи. За ово кредитно задругарство било би потребно, да се створе уједно нарочити каутели, јер, господо, ми не смемо да заборавимо поред славопева које владина већина даје Краљевској влади за њен рад, не смемо заборавити да је око 50% свих задруга затражило од Министра пољопривреде заштиту и одлагање плаћања, санацију или ликвидацију, да се налазе у неликвидности, јер не могу да удовоље својим обавезама.

Господо, томе моменту треба посветити нарочиту пажњу, и ја не видим у томе закону ни један каутел, који би ми давао јемство да у будуће неће наступити изненада опет овакви случајеви, да задруге дођу у тешке неприлике, да траже санацију.

Господо, тај исти Министар пољопривреде он је у једној години донео две Уредбе о санацији задружних централа, и морао је да затражи помоћ од државне благајне, јер би иначе наступила велика штета по шире редове задругара, па и оних који припадају и другим редовима.

Ја мислим, да би требало да се новим законом оваква могућност, наступање оваквих неприлика спречи, јер то је могло да се предвиди и унесу потребне санкције у закон, али нажалост нисам могао и поред најбрижљивијег тражења да те санкције у садашњем предлогу закона пронађем.

Нарочито овде није ништа предвиђено против ове ствари, која је најкобнија, а најсудбоносија, наиме да се из политичких разлога оснивају кредитне задруге. Тако, на пример, у једном селу да се оснују две или три задруге, или да се оснују млекарске задруге где нема довољно могућности за рационалан, за успешан рад, да се оснује више од једне задруге. На основу таквог несолідног оснивања наступиће и неизбежна пасивност а најзад и неприлике које из тога проистичу по задругаре. Задруга је данас врло важан фактор као носиоц кредита.

Кредитно задругарство налази се у кризи. За излаз из ове кризе донешене су нарочите уредбе, али те уредбе су само палиативе. Међутим, у овом органском закону требале су се донети стварне одредбе, на основу којих би се могло избећи понављање таквих тешкоћа у којима се данас кредитне задруге налазе. А то ја, нажалост, морам да констатујем да је овога пута пропуштено.

Господо, задруге се данас у велико упуштају у трговачке послове. Трговачки послови су ризикантни. Тога морају да буду свесне и задруге. Задруга са своје првобитне идеје узајамности и задругарства и социјалне мисије не сме и не треба да пређе у чисто трговачке спекулативне послове. Прелаз у те спекулативне послове има велике штетне последице. Ми видимо један низ робних задруга које завршавају свој биланс, поред свих повластица које уживају, са пасивношћу. И најзад, кад наступи пасивност, онда се апелује на Краљевску владу да пронађе и набави још даљна средства да се тај дефицит покрије, да се то задругарство спаси и санира. Ни у том погледу, ја сада нисам могао да пронађем у предложеном закону

довољно каутеле да убудуће такви спекулативни послови буду елиминисани, јер то заправо са задружном идејом, са задружним послом није спојиво и не треба да се дозвољава. Међутим, ако задруге иду у трговце, и данас оне то нарочито путем набављачких централа чине, — у неким крајевима освојиле су већ преко половине целокупног промета, — онда треба да буду изравно постављене на једну ногу са трговцима и да не буду у никаквом погледу фаворизоване. Господо, одредбе закона да послују само са задругарима нису довољне у том погледу, оне су мањкаве. Ви знате да је ту свака контрола немогућа, заправо неефикасна, јер може свагда да се пронађе један задругар који узима за другог незадругара робу и тиме изиграва саме одредбе закона. Ја, дакле, морам да констатујем да у закону није предвиђено да се онемогући оснивање робних задруга на подручју где нема ни за једну задругу ни стварне потребе нити довољних могућности за успешан рад и развиће. И онда пошто нису задруге деполитизирани него служе највише за политичку борбу, за спекулацију, долазиће и у будуће до краха који смо већ доживели и за који смо сведоци.

Обзиром на те мањкавости, које сам овде констатовао, ја морам, нажалост, да изјавим, да не могу гласати за овај закон. (Одобравање на левици).

Претседник Стеван Ђирић: Као Владин повереник реч има помоћник г. Министра пољопривреде г. Милан Новаковић.

Владин повереник Помоћник Министра пољопривреде Милан Новаковић: Господо народни посланици, ова пријатна атмосфера, у којој се расправља овај законски предлог, олакшала је нама, владиним повереницима, наш посао, нашу дужност да га овде бранимо.

Ми смо овде чули готово само најлепше речи о задругарству, најлепше жеље за напредак задругарства и речи о великој улози, коју задругарство има да изврши у нашој земљи. Али, господо, ја сам уверен, да су све ове лепе речи и добре жеље за напредак нашег задругарства изречене у вери и нади, да ће оно ићи добрим путем и правилним правцем. Општа је жеља свих нас, да имамо добро и здраво задругарство, а не слабо и бескрвно, и да имамо право, а не неистинито и лажно задругарство. Чему би нам, заиста, служило једно лажно задругарство? А да се под маском задругарства може да крије нешто сасвим друго, нешто, што је, управо, антипод задругарству, у то ја мислим, господо, неће нико сумњати.

Шта је био задатак законодавчев? Није био задатак, да се донесе један закон, који би отворио ширум врата једном псеудо-задругарству, него закон, који ће дати основу за развој правог, здравог, задругарства и који ће управо онемогућити да се под етикетом, како се каже, вина, продаје укварена вода. Мислим, да се овај високи Дом слаже у томе, да народу под именом вина треба дати право, чисто вино, а то значи у овом случају, да му треба дати добар задружни закон. Кад се каже добар закон, онда то практично значи бар релативно добар закон, јер апсолутног савршенства не можемо да постигнемо.

Колико смо у том погледу успели можемо ли данас већ да оценимо? Мислим да би то било не-

могуће. Вредност једног закона зависи и од његовог извођења. Не можемо ми данас још ништа да кажемо у том правцу. Али можемо да утврдимо две чињенице, које су неоспорне. Једна је чињеница та, да овај законски предлог знатно отступа од досадашњих наших закона, и то у правцу на боље и унапред. Друга је чињеница, да се уложило све, што се могло и знало, да закон буде савремен и „на висини времена”, како се то каже. При изради пројекта исцрпена је сва наука и све искуство, како у нашој земљи тако и у иностранству, и мислим да му се са те стране не могу наћи недостатци.

Овај закон обрађује материју, која регулише рад не појединаца грађана, него рад живих и активних организација, сличних живим организмима. Требало је, на једној страни, решити, шта сме а шта не сме да ради један такав организам, задруга или савез, а на другој страни требало је регулисати, како треба да функционише тај организам. Прва и најлакша мисао била је: треба дати задругарству пуну слободу и рада и организације. Ништа, међутим, нема погрешније, господо народни посланици, од ове кратке и популарне формуле. Кад би тако било, онда би задругарство најбоље напредовало без икаква закона.

Пуна слобода значи дивља слобода а шта ово значи, то знамо ми који се бавимо сељачким пословима, дозволите ми, сељачким питањима. То је њива која се не обрађује, која се не копа и где се не плевти коров. На таквој њиви не расте питом усев него трње и коров. Не смемо, господо, никада пуштати из вида околност да задругарство код нас ужива извесне доста важне повластице а то је велики мамац за разне спекуланте, то је повољан терен на коме ће стално избијати разноврстан коров. Коров може и да прерасте и да сасвим уништи усев. И, онда ћемо се питати шта смо урадили. И те какву брижљиву обраду и сталну негу треба да има овај наш усев, ово наше задругарство, ако нећемо да постане плен разноразних наметника. Морамо, дакле, сузбијати и плевити коров. Према томе, господо, не може бити речи о некој пуној слободи у којој би имало да се развија задругарство. Сва вештина законодавчева била је управо та да нађе златну средину између слободе и између ограничења која су неопходно потребна, а зна се да таква граница јесте у разним приликама и у разним срединама различита, она се помера према наравима и обичајима средине.

При изради овог пројекта морало се, господо, бити максималиста, да кажем тако. Мислим, да је ред да то овде признамо. То је била ствар тактике. Ми смо познавали своје нарави и морали смо према томе да се управљамо. Знали смо да ћемо наићи на максималисте са друге стране па смо морали и ми да будемо максималисти. Били смо уверени у то да ће требати попуштати и погађати се, па се морала спремити и за то резерва, морали смо се спремити и на то да имамо шта да попуштамо.

Да видите, како се далеко ишло са критиком овог пројекта, господо, да будемо искрени, дозволите ми, да понова поменем случај са оним фамозним чврстим рачуном око кога је било толико галаме. У првобитном пројекту, као што вам је познато, била је предвиђена одредба да се потпуно забрани рад задруга на чврст рачун. Да се

онаква одредба унесе, на то нас је упућивало зло искуство наших задружних установа које су тако радиле, а знали смо то из најбоље задружне теорије као и из искуства других народа. Ако није све то довољно, ја молим г.г. народне посланике да оцене још овај један аргуменат који ћу вам навести. То је мишљење једнога неоспорног ауторитета у раду задруга. То је мишљење никога другог него претседника читавог задругарства братске Чехословачке Републике г. Фердинанда Клиндере, оног господина који је ту недавно био у Београду као гост нашег задругарства. У једној својој брошури изданој 1929 год. г. Клиндера који ужива велики ауторитет не само у Чехословачкој и код нас него у читавом свету, казао је о раду задруга на чврст рачун ово:

„Досада није пошло за руком задругама да испуне своју дужност у погледу куповине производа од земљорадника. Много је учињено у томе смеру и количина производа продатих задругама стално расте. Али, највећа тешкоћа лежи у томе што задруга мора куповати на чврст рачун. Тиме се задруга излаже великом ризику у случају колебања цена. Додуше, задруга може у ретким приликама и зарадити, када цене скоче, док опет на другој страни може изгубити на хиљаде па и милионе када цене падну. То смо видели у год. 1922 када је за 14 дана пала цена пшенице од 450 на 180 К.Ч. У то време задруге нису могле затворити врата и рећи земљорадницима: „Ми ћемо куповати тек када се цене стабилизују.“ Тада су задруге изгубиле стотине хиљада и милионе и добро знате да смо тада морали задруге помоћу нарочитог фонда за ублажење таквих губитака санирати и довести их у такво стање, да би биле способне за даљу делатност. Пријатељи, ми нећемо моћи подићи ту делатност наших стоваришних задруга све докле докгод куповину на чврст рачун не отклонимо и заменимо је куповином у комисијон, куповином при којој земљорадник донесе своје жито у задругу, од ове добије предујам а самој задрузи остави да жито у повољном часу прода и њему обрачуна односно исплати. Ово је начин комисијони где се жито даје просто у комисијон. На овај се начин ризик у случају пада цена уместо на задругу дели на велики број чланова, где овај пад за појединца ништа не значи.”

Ја сам, господо народни посланици, ово навео зато, да видите, када је једна толико нападана одредба овог законског пројекта — ја верујем у најбољој намери — имала толико јаким аргумената да остане у закону, онда, господо народни посланици, можете бити уверени, да је и све остало добро аргументисано штогод је у томе закону и сва ограничења у предлогу закона, и ако је ова реч ограничење непопуларна, и имаће само повољан утицај на развој нашег задругарства, јер им је свима једна те иста намена, тј. да од задругарства отклањају штетне утицаје.

На другој опет страни, правилном раду, те, према томе, и правом задругарству дата је овим законским пројектом толика слобода акције, да доношење овога закона може, надајмо се, да направи праву епоху у нашој привреди те да обележи значајан датум у нашем законодавству.

Када је одредба о раду задруга на чврст рачун била, како рекох, сматрана најтежим случајем у овом законском предлогу, па када је, господо,

тако у случају који се може означити као најтежи, онда можемо да створимо слику и о осталим лакшим случајевима. Зато, господо народни посланици, можете бити уверени да ћете гласати за добар закон и ја вас молим да за њега гласате. (Одобравање код већине).

Претседник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, завршен је претрес у начелу Закона о привредним задругама. Прелазимо на гласање у начелу, које ће бити поименично. По прописима Закона о пословном реду, господа која примају гласаће са „за“, а господа која не примају, гласаће са „против“.

Молим господина секретара да изволи извршити прозивку.

Секретар Драгомир Стојадиновић прозива народне посланике да гласају и они су гласали овако:

Гласали су „за“: Андоновић Сима, Антић Д. Боривоје, Антонијевић Душан, Аранђеловић Живојин, Аранђеловић Јован, Арежина Миљкан, Аћимовић Ж. Велимир, Ауер др. Људевит, Баџак Љ. Милан, Бећировић Воца Шериф, Бешировић Р. Димитрије, Богавац П. Петар, Божиновић Д. Љубомир, Божић Бл. Јакша, Борисављевић Страхинја, Бошковић Михаило, Бренчич Михаел, Брујић С. Јован, Бубић др. Стеван, Будимир Ђ. Симо, Буторка С. др. Александар, Васић Тихомир, Вебле др. Андреј, Величковић Б. Миладин, Веселиновић др. Милорад, Видец Антон, Водстречил Хинко, Врбић Велимир, Вујасиновић др. Вук, Вукићевић Милан, Вучетић Радисав, Гавриловић В. Никола, Гавриловић Ото, Гајић Павле, Гајић В. Радомир, Гајшек Карло, Гађиновић Ј. Војислав, Георгијевић М. Јоца, Главинић др. Милан, Голубовић Љ. Милан, Грба др. Милован, Давинић Брана, Дамић др. Драган, Даниловић Ј. Живко, Дачић М. Александар, Димитријевић Живојин, Димитријевић др. Љутица, Димитријевић Мита, Димитријевић Стојадин, Димић М. Радосав, Добершек Карел, Добросављевић Д. Бранко, Дургутовић И. Мустафа, Ђикић Алојзије, Ђокић Љубомир, Ђорђевић Ј. Војислав, Ђурић М. Боривоје, Ђуровић Данило, Ерцеговац Н. Богдан, Живадиновић П. Борисав, Живковић М. Тодор, Живковић Т. Радосав, Захарић И. Чедомир, Здравковић Миленко, Зејнел-бег Ибрахим Страцимир, Зељковић Н. Бошко, Зупанчич Фран, Ивковић др. Богдан, Илић др. Вељко, Јанжекович Иван, Јанковић Десимир, Јанковић А. Стеван, Јевтић Ђорђе, Јеличић Ст. Цветко, Јовановић др. Ђорђе, Јовановић Јован, Јовановић М. Никола, Јовичић М. Радоје, Јоксимовић Зарије, Јоксимовић Угрин, Казимировић П. Владимир, Каламатијевић Р. Михаило, Калембер др. Бранко, Капетановић Исмет-бег Гавран, Каћански Стеван, Кашанин Јоцо, Кашпер др. Михаел, Керсник Антон, Клар др. Франц, Кнежевич Богољуб, Ковач Љ. Анте, Косовић Р. Петар, Костић Васиљ, Костренчић Лука, Коце др. Јуре, Краљевић др. Драган, Крстић В. Михаило, Крстић Ст. Стојан, Кузељевић Сретен, Куленовић др. Цафер-бег, Курсулић Ј. Велимир, Куртовић Војко, Лазаревић Милан, Лазаревић М. Милован, Лазаревић др. Тодор, Ленарчич Станко, Ловренчич др. Иван, Лукаревић Т. Михаило, Љешевић К. Михаило, Макар Дако, Маркић Фрањо, Марковић др. Ђорђе, Марковић др. Миленко, Матица Павао, Махник Артур, Мијовић др. Александар, Микашиновић Д. Ђуро, Микић Ј. Саво, Милановић Живота, Миле-

тић др. Вјекослав, Милетић Дане, Милијановић Велимир, Милошевић Р. Душан, Милошевић Ст. Душан, Милошевић Радивоје, Милутиновић Р. Миланко, Миљуш др. Бранко, Мирковић С. Димитрије, Михаиловић Тодор, Муратбашић Осман, Недељковић П. Урош, Ненадић Војислав, Никитовић М. др. Часлав, Николић др. Бранко, Николић Ј. Живко, Николић М. Радивоје, Николић Славко, Нићифоровић Спаса, Новаковић др. Нико, Панћић Љубомир, Патрновић Хази Љуба, Певец Рудолф, Пејин Ж. Гојко, Пеливановић Малић, Перовић Р. Миљан, Петковић З. Ђорђе, Петковић В. Растко, Петровић Богдан, Повреновић К. Матија, Поздарац Нурија, Поповић С. Аћим, Поповић Душан, Поповић Живко, Поповић др. Михаило, Поповић М. Новица, Предован Крсто, Прека Никола, Раденковић Стојан, Рајаковић М. Милоје, Рамадановић Ф. Рамадан, Ратковић Т. Бранко, Рашковић др. Милош, Режек др. Јосип, Риђановић др. Мухамед, Ружичић В. Марко, Савић Обрен, Санто др. Гавро, Симић Стеван, Сладојевић П. Чедомир, Сокић М. Милоје, Сокић М. Момчило, Спасовић М. Вукашин, Станковић В. Александар, Станковић Светозар, Станковић Св. Светолик, Степанов Миливој, Стијић др. Милан, Стојадиновић М. Драгомир, Стојадиновић Михаило, Стојисављевић Петар, Стошовић Добривоје, Стошић Стаменко, Суботић Душан, Тасић С. Светоазр, Тодоровић А. Бранислав, Томашевић Д. Жарко, Томић Бранко, Томић Јеврем, Тонић Р. Тодор, Теримагић Садик, Ђирић Стеван (претседава), Ђосић П. Станко, Ђумавић Хусеин, Фуке др. Рико, Хаџи-Ристић Спира, Црљић Ј. Лазар, Џуан Ђиро, Чвркић Р. Војко, Чолаковић Крста, Шајкаревић др. Јован, Шакић Иван, Шемров др. Фран, Шијак др. Никола, Широла Бранас Антон, Шушић И. Живко.

Гласали су „против“: Аврамовић Лука, Лазаревић М. Александар, Лазић Војислав, Мохорич Иван.

Отсутни: Алексић Коста, Аћимовић др. Јордан Банић Милан, Баричевић др. Јанко, Бенко Јосип, Белинић Винко, Блажић Милан, Божић А. Милан, Вујић В. Димитрије, Вукановић др. Српко, Галлажа Петар, Глишић Миленко, Горњак Винко, Грђић В. Ристо, Димитријевић Коста, Динић Ђ. Танасије, Дошен др. Војислав, Дошен др. Мирко, Ђуровић Михаило, Загорац Јово, Здравковић М. Јован, Зечевић Секула, Зубер Никола, Ивановић Ј. Драгољуб, Иванчевић Душан, Ибрахимпашић Абдулах, Исаковић Ђ. Миливоје, Јанковић др. Драгутин, Јанчич др. Иван, Јањић др. Војислав, Јевремовић др. Драгољуб, Јевтић Д. Богољуб, Јевтић Животије, Јовановић др. Василије, Јовановић Љубомир, Јојић Велимир, Јуриша др. Иван, Кабалин Никола, Кајић А. Мијо, Кадич Алија, Калужерчић др. Бранко, Кожул др. Марко, Којић др. Драгутин, Коман Албин, Комненовић Мирко, Косић М. др. Мирко, Крафт др. Стеван, Крстић Симо, Кулишић др. Шиме, Кумануди др. Коста, Куњашић Јоаким, Курилић Ј. Милан, Куртовић Шукрија, Лазаревић Никон, Лукачић Августин, Марјанац Симо, Марцикић Т. Милоје, Маштровић Ф. Анте, Мијић Ђ. Милан, Мијушковић Лука, Михаиловић П. Илија, Мишкулин др. Миле, Мравље Милан, Нановић Радивоје, Ненадовић Ђ. Јован, Николић Ђ. Милован, Новачан др. Антон, Новаковић Стјепан, Пауновић Бранко, Паштровић Манфред, Пеј-

кић А. Чедомир, Перић Ђ. Миливоје, Перовић Душан, Петковић В. Милан, Пинтеровић др. Милован, Плескович Рудолф, Поповић М. Велимир, Поповић М. др. Живојин, Поповић др. Коста, Поповић др. Светислав, Прекоршек Иван, Прељубовић Мухамед, Протић П. Јеремија, Радоичић В. Данило, Рафаиловић Живојин, Рафаиловић Миливоје, Рашовић М. Милош, Рогић др. Јосип, Сарић Ибрахим, Секулић др. Милан, Соколовић Никола, Стефановић Б. Игњат, Тешић Максим, Тишма Владимир, Трпковић Т. Ставра, Турк Рајко, Урошевић Ил. Мирко, Физир Виктор, Хасанбеговић др. Авдо, Хафизадић др. Сулејман, Хорват Франо, Хочевар Станко, Цветић Јосип, Цветковић Ј. Драгиша, Чаплић Рагиб, Чејовић Ђуро, Шошки др. Лука.

(После гласања)

Претседник Стеван Ђирић: Господо, изволите чути резултат гласања. Гласало је укупно 210 народних посланика, од тога 205 „за“ и 4 „против“. (Бурно плескање у дворани).

Према томе законски предлог о привредним задругама примљен је у начелу. Прелазимо на претрес у појединостима. За претрес у појединостима није се јавио ни један говорник (*Војислав Лазић*: Молим за реч). Господине Лазићу, ја сам Вас више пута молио, да се пријавите на време за говор, пре него што прогласим да се нико није јавио да говори. (Одобравање).

Мислим да немам разлога да опозивам своју изјаву, да нема ни једног пријављеног говорника. (*Војислав Лазић*: По Пословнику није тако!) Према томе прелазимо на гласање у појединостима. Молим известиоца г. Дачића да изволи читати редом поједине параграфе. Гласаћемо седењем и устајањем. Господа која примају седеће, а која не примају нека изволе устати. Изволите читати редом.

Известилац Александар Дачић: Прочита § 1. по предлогу Одбора.

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина § 1 онако како је прочитан? (Прима — Не прима!) Господа која примају, нека изволе устати. (Већина седи). Објављујем да је § 1 примљен већином гласова по предлогу Одбора. Изволите чути § 2.

— За овим је Народна скупштина гласајући седењем и устајањем о сваком поједином параграфу у смислу § 55 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила све параграфе од § 2 до § 117 закључно по предлогу Одбора. —

Претседник Стеван Ђирић: Господо народни посланици, код § 118 предложена је једна измена па је потребно да се господин Министар пољопривреде изјасни о томе да ли прима ову измену. Предлог измене гласи: да се код § 118 у ставу 4 у другом реду избаце речи „и животно“ и да тај став остане цео какав је, сем ових речи, које се избацују.

Има реч господин Министар пољопривреде да се изјасни о овој измени.

Министар пољопривреде Светозар Станковић: Част ми је изјавити, да прима ову измену код § 118 у ставу 4.

Претседник Стеван Ђирић: Има реч г. известилац да прочита § 118 са предложеном изменом у ставу 4.

Известилац Александар Дачић: Прочита цео § 118 са изменом у ставу 4.

Претседник Стеван Ђирић: Прима ли Народна скупштина § 118 по предлогу Одбора са предложеном изменом с тиме да се у ставу 4 речи „и животно” бришу? (Прима! — Не прима!) Господа која примају нека изволе седети, а која су против нека изволе устати. (Већина седи). Већина седи, објављујем да је § 118 примљен већином гласова по предлогу Одбора са предложеном изменом да се у ставу 4 бришу речи „и животно”.

Изволите чути § 119.

— За овим је Народна скупштина гласајући седењем и устајањем о сваком поједином параграфу у смислу § 55 Закона о пословном реду у Народној скупштини већином гласова усвојила све параграфе од § 119 до § 121 закључно по предлогу Одбора.

Претседник Стеван Ђирић: Господа народни посланици, пошто су сви параграфи законског предлога о привредним задругама усвојени и појединачно, објављујем да је законски предлог о привредним задругама примљен и у појединости-ма. (Пљескање).

Прелазимо на коначно гласање у целини. Господа која гласају за законски предлог о привредним задругама гласаће са „за”, а која гласају против, гласаће са „против”. Молим секретара г. Драгомира Стојадиновића да изврши прозивку.

Секретар Драгомир Стојадиновић прозива народне посланике да гласају и он ису гласали овако:

Гласали су „за”: Андоновић Сима, Антић Д. Боривоје, Антонијевић Душан, Аранђеловић Живојин, Аранђеловић Јован, Арежина Миљкан, Аћимовић Ж. Велимир, Ауер др. Људевит, Бацак Љ. Милан, Бећировић Воца Шериф, Бешировић Р. Димитрије, Богавац П. Петар, Божиновић Д. Љубомир, Божић Бл. Јакша, Борисављевић Страхинја, Бошковић Михаило, Бренчич Михаел, Брујић С. Јован, Бубић др. Стеван, Будимир Ђ. Симо, Буторка С. др. Александар, Васић Тихомир, Вебле др. Андреј, Величковић Б. Миладин, Веселиновић др. Милорад, Видец Антон, Водстречил Хинко, Врбић Велимир, Вујасиновић др. Вук, Вукићевић Милан, Вучетић Радисав, Гавриловић В. Никола, Гавриловић Ото, Гајић Павле, Гајић В. Радомир, Гајшек Карло, Гађиновић Ј. Војислав, Георгијевић М. Јоца, Главинић др. Милан, Голубовић Љ. Милан, Грба др. Милован, Давинић Брана, Дамић др. Драган, Даниловић Ј. Живко, Дачић М. Александар, Димитријевић Живојин, Димитријевић др. Љутица, Димитријевић Мита, Димитријевић Стојадин, Димић М. Радосав, Добершек Карел, Добросављевић Д. Бранко, Дургутовић И. Мустафа, Ђикић Алојзије, Ђокић Љубомир, Ђорђевић Ј. Војислав, Ђурић М. Боривоје, Ђуровић Данило, Ерцеговац Н. Богдан, Живадиновић П. Борисав, Живковић М. Тодор, Живковић Т. Радосав, Захарић И. Чедомир, Здравковић Миленко, Зејнел-бег Ибрахим Страцимир, Зељковић Н. Бошко, Зупанчич Фран, Ивекловић др. Богдан, Илић др. Вељко, Јанжекович Иван, Јанковић Десимир, Јанковић А. Стеван, Јевтић Ђорђе, Јеличић Ст. Цветко, Јовановић др. Ђорђе,

Јовановић Јован, Јовановић М. Никола, Јовичић М. Радоје, Јоксимовић Зарије, Јоксимовић Угрин, Казимировић П. Владимир, Каламатијевић Р. Михаило, Калембер др. Бранко, Капетановић Исмет-бег Гавран, Каћански Стеван, Кашанин Јоцо, Кашпер др. Михаел, Керсник Антон, Клар др. Франц, Кнежевић Богољуб, Ковач Љ. Анте, Косовић Р. Петар, Костић Васиљ, Костренчић Лука, Коце др. Јуре, Краљевић др. Драган, Крстић В. Михаило, Крстић Ст. Стојан, Кузељевић Сретен, Куленовић др. Џафер-бег, Курсулић Ј. Велимир, Куртовић Војко, Лазаревић Милан, Лазаревић М. Милован, Лазаревић др. Тодор, Ленарчич Станко, Ловренчич др. Иван, Лукаревић Т. Михаило, Љешевић К. Михаило, Макар Дако, Маркић Франьо, Марковић др. Ђорђе, Марковић др. Миленко, Матица Павао, Махник Артур, Мијовић др. Александар, Микашиновић Д. Ђуро, Микић Ј. Саво, Милановић Живота, Милетић др. Вјекослав, Милетић Дане, Милијановић Велимир, Милошевић Р. Душан, Милошевић Ст. Душан, Милошевић Радивоје, Милутиновић Р. Миљинко, Миљуш др. Бранко, Мирковић С. Димитрије, Михаиловић Тодор, Муратбашић Осман, Недељковић П. Урош, Ненадић Војислав, Никитовић М. др. Часлав, Николић др. Бранко, Николић Ј. Живко, Николић М. Радивоје, Николић Славко, Нићифоровић Спаса, Новаковић др. Нико, Пантић Љубомир, Патрногић Хаџи Љуба, Певец Рудолф, Пејин Ж. Гојко, Пеливановић Малић, Перовић Р. Миљан, Петковић З. Ђорђе, Петковић В. Растко, Петровић Богдан, Повреновић К. Матија, Поздарац Нурија, Поповић С. Аћим, Поповић Душан, Поповић Живко, Поповић др. Михаило, Поповић М. Новица, Предован Крсто, Прека Никола, Раденковић Стојан, Рајаковић М. Милоје, Рамадановић Ф. Рамадан, Ратковић Т. Бранко, Рашковић др. Милош, Режек др. Јосип, Риђановић др. Мухамед, Ружичић В. Марко, Савић Обрен, Санто др. Гавро, Симић Стеван, Сладојевић П. Чедомир, Сокић М. Милоје, Сокић М. Момчило, Спасовић М. Вукашин, Станковић В. Александар, Станковић Светозар, Станковић Св. Светолик, Степанов Миливој, Стијић др. Милан, Стојадиновић М. Драгомир, Стојадиновић Михаило, Стојисављевић Петар, Стошовић Добривоје, Стошић Стаменко, Суботић Душан, Тасић С. Светоазр, Тодоровић А. Бранислав, Томашевић Д. Жарко, Томић Бранко, Томић Јеврем, Тонић Р. Тодор, Теримагић Садик, Ђирић Стеван (претседава), Ђосић П. Станко, Ђумовић Хусеин, Фуџ др. Рико, Хаџи-Ристић Спира, Црљић Ј. Лазар, Џујан Ђиро, Чвркић Р. Војко, Чолаковић Крста, Шајкаревић др. Јован, Шакић Иван, Шемров др. Фран, Шијак др. Никола, Широла Бранас Антон, Шушић И. Живко.

Гласали су „против”: Аврамовић Лука, Лазаревић М. Александар, Лазић Војислав, Мохорич Иван.

Отсутни: Алексић Коста, Аћимовић др. Јордан Банић Милан, Баричевић др. Јанко, Бенко Јосип, Белинић Винко, Блажић Милан, Божић А. Милан, Вујић В. Димитрије, Вукановић др. Српко, Галлажа Петар, Глишић Миленко, Горњак Винко, Грђић В. Ристо, Димитријевић Коста, Динић Ђ. Таназије, Дошен др. Војислав, Дошен др. Мирко, Ђуровић Михаило, Загорац Јово, Здравковић М. Јован, Зечевић Секула, Зубер Никола, Ивановић Ј. Драгољуб, Иванчевић Душан, Ибрахимпашић Абдулах, Исаковић Ђ. Миливоје, Јачковић др. Дра-

гутин, Јанчич др. Иван, Јањић др. Војислав, Јевремовић др. Драгољуб, Јевтић Д. Богољуб, Јевтић Животије, Јовановић др. Василије, Јовановић Љубомир, Јојић Велимир, Јуриша др. Иван, Кабалин Никола, Кајић А. Мијо, Кадић Алија, Калухерчић др. Бранко, Кожул др. Марко, Којић др. Драгутин, Коман Албин, Комненовић Мирко, Косић М. др. Мирко, Крафт др. Стеван, Крстић Симо, Кулишић др. Шиме, Кумануди др. Коста, Куњашић Јоаким, Курилић Ј. Милан, Куртовић Шукрија, Лазаревић Никон, Лукачич Авгуштин, Марјанац Симо, Марцикић Т. Милоје, Мastroвић Ф. Анте, Мијић Ђ. Милан, Мијушковић Лука, Михаиловић П. Илија, Мишкулин др. Миле, Мравље Милан, Нановић Радивоје, Ненадовић Б. Јован, Николић Ђ. Милован, Новачан др. Антон, Новаковић Стјепан, Пауновић Бранко, Паштровић Манфред, Пејкић А. Чедомир, Перић Ђ. Миливоје, Перовић Душан, Петковић В. Милан, Пинтеровић др. Милован, Плескович Рудолф, Поповић М. Велимир, Поповић М. др. Живојин, Поповић др. Коста, Поповић др. Светислав, Прекоршек Иван, Прељубовић Мухамед, Протић П. Јеремија, Радоичић В. Данило, Рафаиловић Живојин, Рафаиловић Миливоје, Рашовић М. Милош, Рогић др. Јосип, Сарић Ибрахим, Секулић др. Милан, Соколовић Никола, Стефановић Б. Игњат, Тешић Максим, Тишма Владимир, Трпковић Т. Ставра, Турк Рајко, Урошевић

Ил. Мирко, Физир Виктор, Хасанбеговић др. Авдо, Хафизадић др. Сулејман, Хорват Франьо, Хочевар Станко, Цветић Јосип, Цветковић Ј. Драгиша, Чапљић Рагиб, Чејовић Ђуро, Шошки др. Лука.

(После гласања).

Претседник Стеван Ђирић: Изволите, господе народни посланици, чути резултат гласања. Гласало је укупно 210 народних посланика од којих 206 „за“, а 4 „против“. (Бурно и дуготрајно одобравање). Према томе објављујем да је законски предлог о привредним задругама примљен и коначно у целини и по члану 64 Устава биће упућен на даљи рад Сенату Краљевине Југославије. (Бурно плескање).

Овим је дневни ред данашње седнице исцрпен. Допустите, да вам предложим дневни ред за наредну седницу. Имам част предложити вам овај дневни ред: Претрес извештаја Одбора за проучавање предлога закона о Конкордату између Св. Столице и Краљевине Југославије, потписан у Ватикану 25 јула 1935 године. Прима ли Народна скупштина овај дневни ред? (Прима). Објављујем, да је предложени дневни ред примљен.

Наредну седницу заказујем за понедељак, 19 јула о. г., у 9.30 часова пре подне, а са вашим пристанком ову седницу закључујем.

Седница је закључена у 12 часова.

ПРИЛОЗИ

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ

(Први Одборски извештај, саопштен Народној скупштини на LI редовном састанку од 9 јула 1937 године).

Одбор за проучавање предлога закона о правима и повластицама одликованих орденом Карађорђевог Звезде са мачевима за заслуге и освещену храброст у ратовима, на својим седницама свестрано је проучио упућени му законски предлог, и у току рада учинио следеће измене и допуне:

У § 1. у првом реду брише се реч „особито“, у другом реду брише се речи „држављанина Краљевине Југославије“, а после речи „са мачевима“ долазе нове речи „официрским или војничким“.

У § 2. у четвртном реду место речи „урезати у спомен-плочу“ долазе нове речи „сходним начином очувати потомству“.

У § 3. у другом реду после речи „болницама“ долази нова реч „бањама“. У истом реду брише се слово „у“, и у последњем реду брише се слово „и“. Напослетку додаје се нови став, који гласи: „На случај да се лече код куће, имају право на бесплатне лекове“.

У § 4. после речи „права“ додаје се нова реч „доживотно“, а после речи „подвоз“ додаје се реч „на“ између речи „државним железницама“ додају се речи „и самоуправним“. После речи „другој“ додаје се реч „класи“, место слова „и“ долази слово „а“. У истом ставу брише се последње речи „првој класи“ и додаје се нова реченица „у државној експлоатацији у првој класи“.

У другом ставу, други ред, реч „чиновници“ замењује реч „службеници“, а после речи „повластицу“ долазе речи „на горе означену“, и на послетку додаје се нова реченица која гласи „с правом на класу коју желе“.

§ 5 мења се и гласи: „Земљорадницима и осталима, који су сиромашног имовног стања, као и породицама оних, који су погинули или умрли, а сиромашног су стања, ако већ нису добили земљу, доделиће им се у својину по 5 хектара зиратне земље, под обавезом да ту земљу не могу отуђити за време од 10 година, а после тога добивају је у својину“.

У § 6. у првом ставу брише се последња реченица, и додаје се нова, која гласи: „Општине и друга самоуправна тела дужна су првенствено примити у службу одликоване.“ Други и трећи став овог § брише се.

§ 9 постаје § 7.

§ 10 постаје § 8 и у првом реду после речи „државни“ долази реч „самоуправни“. Последња реченица брише се, и замењује се новом која гласи: „Преводе се на пензију по најновијим законима, чим овај Закон ступи на снагу“.

У § 11. који постаје § 9. додаје се на послетку нови став, који гласи: „Свима лицима одликованим овим орденом, сво време проведено у рату на војној дужности, признаје се у ефективне године државне или самоуправне службе“.

У § 12. који постаје § 10 у петом реду, после речи „десет година“ долази нова реченица, која гласи: „У стварном ефективном трајању, у смислу прописа § 113 и 118 Чиновничког закона“, а у

претпоследњем реду после речи „ресорног министра“ долази нова реченица, која гласи: „са важношћу од 1 априла 1938 године“.

§ 13, 14 и 15 бришу се.

§ 16 постаје § 11 у коме се други став мења и гласи: „Ова награда ће се издавати месечно унапред, а на исти начин као и припадљивости активних чиновника, односно пензије државних пензионера, и то почев од 1 априла 1938 године.“

§ 17 постаје § 12 и као нов гласи: „Породице одликованих који су погинули или умрли у ратовима, као и породице оних, који су као одликовани умрли до доношења овог закона, или после доношења овог закона, имају право на пријем горње награде у истом износу и на исти начин.“

§ 18 постаје § 13 и додаје се нови став, који гласи: „Ова награда не важи за породице одликованих, који би се оженили после доношења овог закона, сем ако обудове“.

§ 19 постаје § 14 и у првом реду реч „ни“ замењује се са словом „и“, бришу се речи „онда ће“, и место „§ 16“ долази „§ 11“. Напослетку додају се речи „до смрти“.

§ 20 постаје § 15 и као нов гласи: „Деца одликованих ослобођавају се свих такса и школарина за време њиховог школовања, у свима државним и самоуправним школама до завршетка истих.“

Деца одликованих примаће се пре свију кандидата за питомце у војне и остале државне школе, као и за државне питомце на страни, а по свршеној школи примаће се у државну, односно самоуправну службу првенствено“.

§ 21 брише се.

§ 22 постаје § 16 и под 1) после речи „извршена“ долази реч „бесчасна“. Под 2) брише се последња реченица, која гласи: „или се одселила на стално становање ван отаџбине, односно која то учини за време уживања новчане награде“. У другом ставу под 2) брише се последња реченица „односно од дана одсељења на стално становање ван отаџбине“. Трећи став под 2) брише се. Под 3) пре речи „породице“ долази реч „чланови“. Други став се брише, а трећи став под 3) постаје нов под 4).

§ 23 постаје § 17 и у првом реду после речи „закон“ долази нова реченица: „од дана пријаве заинтересованог лица поднете“. У последњем реду овога става место „§ 22“ долази „§ 16“ и нове речи „и то“. У ставу под в) после речи „удаје“ додаје се слово „и“, а на крају нова реченица која гласи: „ако се нису удале“. Под г) у другом реду после речи „година“ долази слово „а“, и у трећем реду место речи „односно“ долази реч „или“, и на крају истог става додају се нове речи „или смрти“. Став под д) брише се.

§ 24 постаје § 18 и у четвртом реду после речи „команди“ долази реч „свога“, а после речи „округа“ долази нова реченица, која гласи: „са доказом о одликовању“. У другом ставу, други ред, брише се реч „регулисали и“; а у трећем реду бришу се речи „они ће“ и замењују се речима „поднеће решења која“, и на послетку додају се нове речи „по овом закону“.

§ 25 постаје § 19 и у првом реду после речи „доделивање“ долази реч „новчане“; брише се реченица: „Против овог решења има места жалби итд.“ све до краја, и додаје се нова која гласи: „а за остале привилегије надлежни министри“.

§ 26 постаје § 20 у коме се у другом ставу, први ред, после речи „ово“ додаје нова реч „намерно“. Трећи став брише се, као и у четвртом ставу последња реченица: „а против тога решења итд.“.

§ 27 постаје § 21 и у петом реду брише се „§ 26“, а у последњој реченици овога пасуса, место „§ 25 и § 26“ долази „§ 19 и § 20“.

§ 28 постаје § 22.

§ 31 постаје § 23.

§ 29 брише се.

§ 30 постаје § 24 у другом реду место речи „награда“ долази реч „жалбе“.

§ 25 је нов и гласи: „Министри и надлежне власти дужне су у року од 15 дана издати молиоцу решење, које он тражи на основу овог закона, рачунајући од пријема молбе којом тражи решење.“

У случају да надлежни министри не поступи по овом закону заинтересовани има право тужбе Државном савету у року од 30 дана, а Државни савет ће донети своје решење у року од 30 дана, рачунајући од дана пријема тужбе“.

Одбор је на својим седницама усвојио и ова

ПРЕЛАЗНА НАРЕЂЕЊА

§ 26 Удружење носиоца Карађорђевог Звезде са мачевима, официрског и војничког реда, са седиштем у Београду, основано 1935 године докле буде постојало и радило у смислу и духу својих правила, одобрених са бр. 5943 од 1 априла 1935 год. Министарства унутрашњих послова, сматра се као представник свих лица одликованих овим орденом, односно њихових породица и њихових права утврђених овим законом.

§ 32 постаје § 27.

§ 33 постаје § 28 и у другом реду после речи „закон“ долазе речи „од 1 априла 1931 год.“, бришу се последње речи „донет 1 априла 1931 год.“ и додаје се нова реченица која гласи: „но с тим, да стечена права по том закону теку док не почну тећи права по овом закону“.

Додаје се нови § 29 који гласи: „Овај закон ступа на снагу, кад га Краљевски Намесници потпишу, а обавезну снагу добива, кад се обнародује у „Службеним новинама“.“

Одбору је част предложити Народној скупштини предлог закона о правима и повластицама одликованих орденом Карађорђевог Звезде са мачевима за заслуге и осведочену храброст у ратовима, са горњим изменама и допунама, да га изволи у целости усвојити.

За известиоца од стране одбора одређен је г. Сава Микић, народни посланик.

Београд, 8 јула 1937 год.

Претседник одбора,

Стеван А. Јанковић, с. р.

За Секретара,

Борисав Живадиновић, с. р.

Чланови:

Велимир Милијановић, с. р.; др. Никола Шијак, с. р.; Миленко Глишић, с. р.; др. Љутица Димитријевић, с. р.; Сава Микић, с. р.; инж. Владимир Тишма, с. р.; Милован Лазаревић, с. р.; Анте Ковач, с. р.; Чедомир И. Захарић, с. р.; Милан Љ. Голубовић, с. р.; Игњат Стефановић, с. р.

НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ

(Накнадни одборски извештај)

Одбору за проучавање предлога закона о правима и повластицама одликованих орденом Карађорђевој звезде са мачевима за заслуге и осведочену храброст у ратовима на својим седницама од 14 и 15 јула текуће године претресао је поново законски предлог и према томе част му је поднети накнадни извештај о изменама и допунама горе поменутог законског предлога.

Законски предлог добија нов наслов и гласи: „Закон о одликованима орденом Карађорђевој звезде са мачевима”.

Код § 1 у почетку долази нова реченица и гласи: „За осведочену храброст и за нарочите заслуге у ратовима”, после рече „признање и” долази нова реч „своју”, речи „официрским или војничким” замењују се речима „официрског или војничког реда”.

У § 2 првом реду после речи „овога” долази реч „јавног” друга реченица замењује се реченицом „најхрабрији међу храбрима” у последњем реду реч „очувати” замењује се речју „сачувати”.

§ 4 брише се и долази нов који гласи: „Одликованим овим орденом Министар саобраћаја одобриће правилником о повлашћеној возњи бесплатан подвоз на државним железницама као и на бродовима у државној експлоатацији.

§ 5 брише се.

§ 6 замењује се са § 5 и гласи: „Код пријема у државну службу одликовани имају под једнаким условима првенство према осталим кандидатима.

Општине и друга самоуправни тела дужна су под истим погодбама првенствено примати у службу ове одликоване.”

§ 7 постаје § 6.

§ 8 постаје § 7 и као нов гласи: „Државни и самоуправни службеници и активни официри, одликовани овим орденом, а пензионисани по старим законима, преводе се на пензију по новим односним законима од дана 1 априла 1938 године.

Све ово важи и за породице погинулих и умрлих”.

§ 9 постаје § 8.

§ 10 постаје § 9.

§ 11 постаје § 10 и у другом реду место „четири хиљаде и осам стотина динара” долази „три хиљаде и шест стотина динара”.

§ 12 постаје § 11.

§ 13 постаје § 12.

§ 14 постаје § 13 и додаје му се нови став који гласи: „Ако родитељи не живе у заједници са удовом или децом покојниковом, онда ће одлуку о додељивању и евентуалној подели користи по овом закону доносити Министар војске и морнарице”.

§ 21 постаје § 14.

Код § 15 у последњем ставу који се мења долази нов став који гласи: „Код једнаких услова деца одликованих примаће се првенствено за питомце у Војне, остале државне школе, и за државне питомце на страни, а по свршеној школи, у државну, односно у самоуправни службу”.

У § 16 у првом реду реч „право” замењује се са речју „права”, у другом реду бришу се речи „права на”. Пасус под 1 замењује се новим који гласи: „Лица осуђена на казну робије, заточења и на казну затвора са губитком часних, односно војничке части.”

У истом параграфу под 2 у другом пасусу мењају се речи дефинитивно и долази нов пасус који гласи: „Додељивање новчане награде престаје тећи и то: За случај под 1 од дана правоснажне пресуде кривичног суда, а за случај под 2 од дана правоснажне одлуке Управне власти о иступању из држављанства, односно од дана ступања у службу стране државе”.

Под 3 у истом параграфу у првом пасусу после речи „смрти” долази реч „правоснажно” у другом реду место речи „тога” долази реч „рата”, место речи „преудала” долази реч „преудаје”, бришу се речи „или се преуда” у истом реду брише се реч „је”, место речи „кажњена или” долазе нове речи „или после” и у последњем реду место речи „кажњена” долази реч „осуђена”.

Под 4 у истом параграфу други ред брише се реч „кажњени” и долази нова „осуђена”.

У § 17 у другом реду место речи „заинтересованог” долази реч „заинтересованог”, бришу се речи „лица поднете надлежном војном округу” као и речи „ако не наступе случајеви из § 16 овог закона и то”, под а) истог параграфа брише се реч „његове”, под в) у првом реду после слова „и” долази реч „до”, под г) у првом реду после речи „пуне” долази реч „испуњење” и даље у трећем реду после речи „умно” долази реч „оболела”.

У § 18 у трећем реду после речи „служби” долазе речи „подносећи молбу команданту”, последња реченица која гласи: „са службом у времену подношења молбе” брише се.

У другом пасусу други ред после речи „поднеће” долази слово „и” а после речи „решења” долазе речи „о томе”, реченица: „која већ имају и тако даље” брише се до краја.

§ 19 постаје нов и гласи: „Све прибављене доказе командант војног округа послаће редовним путем и најхитније Министру војске и морнарице на решење, који ће своју одлуку по молиочевом тражењу донети хитно, а најдаље у року од месец дана по пријему свих списа.

Против одлуке Министра војске и морнарице има места жалби Државном савету у року од месец дана по пријему одлуке Министрове”.

У § 20 последњи став брише се и долази нова реченица која гласи: „И одговор по постојећим законима”.

У § 21 у седмом реду после речи „Предлог” избацују се речи „команданту дивизијске области” и убацују се нове које гласе: „редовним путем”. У другом ставу додаје се на послетку нова реченица, која гласи: „Све ово уосталом до детаља предвиђаће у своме правилнику за извршење овог закона Министар војске и морнарице”.

У § 22 у првом реду место речи „осигуравају” долази реч „осигурава” а место „Врховне државне управе” долази „Министра војске и морнарице”.

У § 23 у првом реду после речи „све” долази реч „претставке”.

§ 26 постаје § 24 и као нов гласи: „Онима који су одликовани предњим орденом на фронту у Добруци, и као такви примили орден, издаће се повеља о томе када буду код војних власти доказали, било подношењем односне наредбе, било потврдом својих претпостављених старешина или ратних другова да су одликовани.

У § 25 у петом реду после речи „претставник” долазе нове речи „и морални заштитник”.

У § 27 долази на крају последња реченица која гласи: „Као и одредбе осталих закона које су у противности са овим законом”.

Одбору је част предложити Народној скупштини предлог закона о одликовањима орденом Карађорђевог звезда са мачевима као и овај накнадно поднети извештај, с молбом да га Народна скупштина изволи у целости усвојити.

За известиоца одређен је г. Сава Микић, народни посланик.

Београд, 15 јула 1937 год.

Претседник одбора,
Стеван А. Јанковић, с. р.

Секретар,

Велимир Милијановић, с. р.

Чланови:

Др. Никола Шијак, с. р.; Владимир Тишма, с. р.; Сава Микић, с. р.; Живота Милановић, с. р.; Чедомир Захарић, с. р.; Миленко Глишић, с. р.; Борисав Живадиновић, с. р.; Зарија Јоксимовић, с. р.; Новица Поповић, с. р.; Никола Јовановић, с. р.; Шукрија Куртовић, с. р.; Милован Лазаревић, с. р.; Симо Будимир, с. р.; Анте Ковач, с. р.; Јован Ненадовић, с. р.; Јакша Божић, с. р.

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

Мите Димитријевића, народног посланика, на Министра социјалне политике и народног здравља и Министра унутрашњих послова о обустави рада грађевинских радника незадовољних колективним уговором закљученим без питања велике већине радника.

ГОСПОДО МИНИСТРИ,

Прошле године имао сам прилике да скренем пажњу Краљевској влади о непогодним условима, тражећи да се у питању њиховог побољшања а у корист радника повољно реше, што тада својевремено није било учињено, те је због тога наступио општи штрајк грађевинских радника и њима по професији блиских радника, што је изазвало и неколико крвавих случајева.

Сад се иста појава јавља, која може имати евентуално везе са објавом опет општег штрајка са истим последицама.

Ради спречавања такве евентуалности част ми је поднети ову интерпелацију за коју тражим првенство, овом садржином:

Велика већина грађевинских радника у Београду 14 јула обуставила је рад. Обавештење које су дали јавности о овоме своме поступку показује да су они незадовољни са једним колективним уговором који је без припита и сагласности велике већине радника ове струке закључила једна посебна организација, која не представља раднике у већини, а којим су радници материјално оштећени. Обустава рада је заиста показала да је велика већина радника са постојећим радним уговором незадовољна. Имајући у виду да су наши радници конструктивни, част ми је извести Вас да се од стране заинтересованих радничких представништава чине напори за правично решење овог сукоба мирним путем. Али, неки раднички представници ухапшени су били и ако за то нису дали никакво повода.

Хоћу нарочито да нагласим да захтеви радника, који чине и већину њихову, приликом ове

обуставе рада, имају чисто економски карактер. Материјални положај радника рђав је а рад сезонски у пуном је јеку те интервенција власти против мирних радника који су обуставили рад може да има рђаве психолошке последице на широку радничку масу, која не тражи ништа друго него редовно обезбеђење коре хлеба.

Како су у питању масе радника које нису незнатне, бојим се да би могло доћи до нежељених сукоба каквих је већ лањске године било када је проливена била и радничка крв, нашто сам ја у то време указивао. Понављам да може опет доћи до тих нежељених сукоба и до тих фаталних последица. Саопштавајући Вам све ово горе част ми је замолити Вас, Господо Министри, да ми изволите у Народној скупштини одговорити на ова питања:

1) Је ли Вам познато да постоји обустава рада од грађевинских радника у већини на грађевинама у Београду?

2) Јесте ли вољни дејствовати помирљиво на одговорне факторе да би обустава рада била ликвидирана што пре и без инцидента, а да радници дођу до заслуженог већег и нужног залогоја хлеба?

3) Јесте ли вољни да дејствујете код одговорних фактора за правично и хумано поступање према радницима и наредити подручним Вам органима да мирним радницима, који су обуставили рад, обезбеде слободу личног кретања и састајања која је загарантована и свима осталим радницима.

Београд, 15 јула 1937 године.

Мита Димитријевић, с. р.
народни посланик

ИНТЕРПЕЛАЦИЈА

Ристе Грђића, народног посланика, на Министра физичког васпитања народа, о приликама у Ватрогасном савезу Краљевине Југославије у Београду.

ГОСПОДИНЕ МИНИСТРЕ,

У неколико задњих бројева Београдског листа „Балкан” писано је о невероватним приликама које владају у Ватрогасном савезу и о људима који се налазе у вођству тога Савеза.

1) Генерални секретар Савеза Јарослав Шел оптужен је подручном Вам Министарству, да је хохштаплер, који се лажно представља инжињером, лажно представља четником и добровољцем са Солунског фронта, лажно је носио Албанску споменицу, док му је није полиција одузела, као и многе друге невероватне ствари, које му не дају ни у ком случају моралну квалификацију, да може седети на тако високом и одговорном положају једне овако велике хумане и народне и по земаљско одбранбене интересе веома важне установе.

2) Утврђено је, да је врховни инспектор ватрогасне службе за целу Краљевину Илија Пинтар, дакле највише техничко лице, био раније обичан брица и да нема више ништа осим 4, словом четири разреда основне школе. Без сваке је сумње да овај човек не може имати потребне техничке спреме за тако високи и одговоран положај.

3) Старешина Савеза Станко Жагар из Крижеваца, након што је својим самовољним и потпуно противзаконитим наредбама упропастио на постојећем Закону о организацији ватрогаства замишљену и у целој земљи већ спроведену јединствену организацију ватрогаства, постао је старешина Савеза. Жагару, Шелу и сличним, које сте Ви, Господине Министре, поставили, морали су уступити место у Савезу — јер сте их Ви, Г. Министре, разрешили, — најбољи и најчеститији људи, који су радили на доношењу самог Ватрогасног закона, који су основали Ватрогасни савез и који су уложили огроман труд и успели да за време од прве три године спроведу реорганизацију на терену у целој Краљевини.

Да би по нечијој жељи сав овај труд пао у воду и да се спровођењу јединствене организације стане на пут, дошао је за Старешину Савеза баш главом Станко Жагар, који је дотле јавно на Скупштинама и митинзима устајао против организације засноване на Закону. Раније, а и данас у својству Савезног Старешине тражи Жагар да се укине сарадња војних власти у одборима, наређује да се укидају заставе са народним бојама и националним амблемима, укида војну команду, а прописује хрватску домобранску команду, води директно и отворено ватрогаство у политику и уводи друге којекакве новотарије, које Ватрогаству Савске бановине дају карактер само хрватског ватрогаства, удаљујући га потпуно од Закона, на коме мора да почива целокупна организа-

ција ватрогаства у земљи, а на основу кога Ви Г. Министре, имате да вршите надзор и да се тога Закона придржавате и да га примењујете.

4) Секретар Вашег Кабинета Фрања Костелић такођер је неки ватрогасни функционер и прича се да игра видну улогу. Тај Костелић ужива у Ватрогасном савезу месечни хонорар од дин. 2.000. Осим тога је функционер у Добровољној ватрогасној чети Београд I, и данас се овај човек сматра веома моћним. Прича се, да се њему имају приписати некоја министарска решења која се тичу Ватрогасног савеза а носе само Кабинетски број (К.Бр.) „Балкан” бр. 232 од 30 јуна 1937 год. тврди да је Ваш секретар обична варалица, јер је пресудом Среског суда у Сомбору осуђен ради преваре из § 334 Крив. закона.

Из предњега би се могао створити закључак, да су из Ватрогасног савеза избачени сви поштени и национални радници, а да су постављени у ужем вођству (Старешинству) некоја лица, која се по новинама јавно оптужују, да су хохштаплери, варалице, сепаратисте и нестручњаци.

Молим Вас, Господине Министре, да ми изволите одговорити:

1) Шта сте предузели против оптуженог генералног секретара Савеза Јарослава Шела, пошто ми је познато да у Вашем Министарству постоји тужба заведена под бр. 569 од 24 априла 1937 год.

2) Мислите ли и даље трпети на челу Савеза Станка Жагара, који је виновник општег расула у редовима нашег ватрогаства.

3) Хоћете ли допустити да и даље којекакве незналице и проблематични типови управљају Савезном имовином, чији буџет премаша сваке године 2 милиона динара. Хоће ли се допустити, да поред толиких дипломираних инжињера — у доба технике и брзих модерних проналазака седи у Ватрогасном савезу један берберин са 4 разреда основне школе.

Је ли рад ових вођа у Савезу у складу са интенцијама Земаљске одбране, због које је Закон о ватрогаству и донесен, или ако није, докле ће се и зашто попуштати водећим људима у Савезу, који због својих личних и политичких циљева стварају од нашег организованог ватрогаства обичне гомиле, које не само да нису корисне и не одговарају одређеним циљевима и задацима, него су кадкада и по народно и државно јединство штетне.

Примите, Господине Министре, и овом приликом моје особито поштовање.

Београд, 16 јула 1937 године.

Ристо Грђић, с. р.
народни посланик

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

II РЕДОВАН САЗИВ

ЗА 1936/37 ГОДИНУ

КЊИГА IV

ОД LVIII ДО LXIII РЕДОВНОГ САСТАНКА

ОД 19 ЈУЛА ДО 19 ОКТОБРА 1937 ГОДИНЕ

ШТАМПА ДРЖАВНЕ ШТАМПARIЈЕ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
БЕОГРАД 1937

Претседништво Народне скупштине

Претседник

СТЕВАН ЂИРИЋ

Потпретседници:

ФРАЊО МАРКИЋ

ВОЈКО Р. ЧВРКИЋ

РАДИСАВ ВУЧЕТИЋ

Секретари:

ДРАГОМИР М. СТОЈАДИНОВИЋ

Др. ДРАГАН ДАМИЋ

ТОДОР М. ЖИВКОВИЋ

Др. АНДРЕЈ ВЕБЛЕ

НУРИЈА ПОЗДЕРАЦ

Народни посланици

Аврамовић Лука, Алексић Коста, Андоновић Сима, Антић Д. Боривоје, Антонијевић Душан, Аранђеловић Живојин, Аранђеловић Јован, Арежина Миљкан, Аћимовић Ж. Велимир, Аћимовић Д-р Јордан, Ауер Д-р Људевит;

Банић Милан, Баричевић Д-р Јанко, Баџак Љ. Милан, Бенко Јосип, Белинић Винко, Бећировић Воца Шериф, Бешировић Р. Димитрије, Блажић Милан, Богавац П. Петар, Божиновић Д. Љубомир, Божић Бл. Јакша, Божић А. Милан, Борисављевић Страхиња, Бошковић Михаило, Бренчич Михаел, Брујић С. Јован, Бубић С. Д-р Стеван, Будимир Ђ. Симо, Буторка С. Д-р Александар;

Васић Тихомир, Вебле Д-р Андреј, Величковић Б. Миладин, Веселиновић Д-р Милорад, Видец Антон, Водстречил Хинко, Врбић Велимир, Вујасиновић Д-р Вук, Вујић В. Димитрије, Вукановић Д-р Српко, Вукићевић Милан, Вучетић Радисав;

Гавриловић В. Никола, Гавриловић Ото, Гајић Павле, Гајић В. Радомир, Гајшек Карло, Галогажа Петар, Гаћиновић Ј. Војислав, Георгијевић М. Јоца, Главинић Д-р Милан, Глишић Миленко, Голубовић Љ. Милан, Горњак Винко, Грба Д-р Милован, Грђић В. Ристо;

Давинић Брана, Дамић Д-р Драган, Даниловић Ј. Живко, Дачић М. Александар, Димитријевић Живојин, Димитријевић Коста, Димитријевић Д-р Љутица, Димитријевић Мита, Димитријевић Стојадин, Димић М. Радосав, Динић Ђ. Танасије, Добершек Карел, Добросављевић Д. Бранко, Дошен Д-р Војислав, Дошен Д-р Мирко, Дургутовић И. Мустафа;

Ђикић Алојзије, Ђокић Љумобир, Ђорђевић В. Војислав, Ђурић М. Боривоје, Ђуровић Данило, Ђуровић Михаило;

Ерцеговац Н. Богдан;

Живадиновић П. Борисав, Живковић М. Тодор, Живковић Т. Радосав;

Загорац Јово, Захарић И. Чедомир, Здравковић М. Јован, Здравковић Миленко, Зејнел-бег Ибрахим Страцимир, Зељковић Н. Бошко, Зечевић Секула, Зубер Никола, Зупанчич Фран;

Ивановић Ј. Драгољуб, Иванчевић Душан, Ивековић Д-р Богдан, Ибрахимпашин Абдулах, Илић Д-р Вељко, Исаковић Ђ. Миљивоје;

Јанжекович Иван, Јанковић Десимир, Јанковић Д-р Драгутин, Јанковић А. Стеван, Јанчич Д-р Иван, Јањић Д-р Војислав, Јевремовић Д-р Драгољуб, Јевтић Д. Богољуб, Јевтић Ђорђе, Јевтић Животије, Јеличић Ст. Цветко, Јовановић Д-р Василије, Јовановић Д-р Ђорђе, Јовановић Јован, Јовановић Љубомир, Јовановић М. Никола, Јовичић М. Радоје, Јојић Велимир, Јоксимовић Зарије, Јоксимовић Угрин, Јуриша Д-р Иван;

Кабалин Никола, Кајић А. Мијо, Казимировић П. Владимир, Кадић Алија, Каламатијевић Р. Михаило, Калембер Д-р Бранко, Калуђерчић Д-р Бранко, Капетановић Исмет-бег Гавран, Каћански Стеван, Кашанин Јоцо, Кашпер Д-р Михаел, Керсник Антон, Клар Д-р Франц, Кнежевић Богољуб, Ковач Љ. Анте, Кожул Д-р Марко, Којић Д-р Драгутин, Коман Албин, Комненовић Мирко, Косић М. Д-р Мирко, Косовић Р. Петар, Костић Васиљ, Костренчић Лука, Коце Д-р Јуре, Краљевић Д-р Драган, Крафт Д-р Стеван, Крстић В. Михаило, Крстић Симо, Крстић Ст. Стојан, Кузелевић Сретен, Куленовић Д-р Цафер-бег, Кулишић Д-р Шиме, Кумануди Д-р Коста, Куњашић Јоаким, Курилић Ј. Милан, Курсулић Ј. Велимир, Куртовић Војко, Куртовић Шукрија;

Лазаревић М. Александар, Лазаревић Милан, Лазаревић М. Милован, Лазаревић Никон, Лазаревић Д-р Тодор, Лазић Војислав, Ленарчич Станко, Ловренчич Д-р Иван, Лукаревић Т. Михаило, Лукачич Августин;

Љешевић К. Михаило;

Макар Дако, Марјанац Симо, Маркић Фрањо, Марковић Д-р Ђорђе, Марковић Д-р Миленко, Марцикић Т. Милоје, Мastroвић Ф. Анте, Матица Павао, Махник Артур, Мијић Ђ. Милан, Мијовић Д-р Александар, Мијушковић Лука, Микашиновић Д. Ђуро, Микић Ј. Сава, Милановић Живота, Милетић Д-р Вјекослав, Милетић Дане, Милијановић Велимир, Милошевић Р. Душан, Милошевић Ст. Душан, Милошевић Радивоје, Милутиновић Р. Милинко, Миљуш Д-р Бранко, Мирковић С. Димитрије, Михаиловић Тодор, Михаиловић П. Илија, Мишкулин Д-р Миле, Мохорич Иван, Мравље Милан, Мулалић А. Мустафа, Муратбашић Осман;

Нановић Радивоје, Недељковић П. Урош, Ненадић Војислав, Ненадовић Б. Јован, Никитовић М. Д-р Часлав, Николић Д-р Бранко, Николић Ј. Живко, Николић Ђ. Милован, Николић М. Радивоје, Николић Славко, Нићифоровић Спаса, Новачан Д-р Антон, Новаковић Д-р Нико, Новаковић Стјепан;

Пантић Љубомир, Патрногић Хаџи-Љуба, Пауновић Бранко, Паштровић Манфред, Певец Рудолф, Пејин Ж. Гојко, Пејкић А. Чедомир, Пеливановић Малић, Перић Ђ. Миливоје, Перовић Душан, Перовић Р. Миљан, Петковић З. Ђорђе, Петковић В. Милан, Петковић В. Растко, Петровић Богдан, Пинтеровић Д-р Милован, Плескович Рудолф, Повреновић К. Матија, Поздерац Нурија, Поповић С. Аћим, Поповић М. Велимир, Поповић Душан, Поповић М. Д-р Живојин, Поповић Живко, Поповић Д-р Коста, Поповић Д-р Михаило, Поповић М. Новица, Поповић Д-р Светислав, Предован Крсто, Прека Никола, Прекоршек Иван, Прелубовић Мухамед, Протић П. Јеремија;

Раденковић Стојан, Радоичић В. Данило, Рајковић М. Милоје, Рамадановић Ф. Рамадан, Ратковић Т. Бранко, Рафаиловић Живојин, Рафаиловић Миливоје, Рашковић Д-р Милош, Рашовић М. Милош, Режек Д-р Јосип, Риђановић Д-р Мухамед, Рогић Д-р Јосип, Ружичић В. Марко;

Савић Обрен, Санто Д-р Гавро, Сарић Ибрахим, Секулић Д-р Милан, Симић Стеван, Сладојевић П. Чедомир, Сокић М. Милоје, Сокић М. Момчило, Соколовић Никола, Спасовић М. Вукашин, Станковић В. Александар, Станковић Светозар, Станковић Св. Светолик, Степанов Миливој, Стефановић Б. Игњат, Стијић Д-р Милан, Стојадиновић М. Драгомир, Стојадиновић Михаило, Стојисављевић Петар, Стошовић Добривоје, Стошић Стаменко, Суботић Душан;

Тасић С. Светозар, Тешић Максим, Тишма Владимир, Тодоровић А. Бранислав, Томашевић Д. Жарко, Томић Бранко, Томић Јеврем, Тонић Р. Тодор, Трпковић Т. Ставра, Турк Рајко;

Ђеримагић Садик, Ђирић Стеван, Ђосић П. Станко, Ђумавић Хусејин;

Урошевић Ил. Мирко;

Физир Виктор, Фукс Д-р Рико;

Хасанбеговић Д-р Авдо, Хафизадић Д-р Сулејман, Хаџић-Ристић Спира, Хорват Фрањо, Хочевар Станко;

Цветић Јосип, Цветковић Ј. Драгиша, Црљић Ј. Лазар, Цујан Ђиро;

Чапљић Рагиб, Чвркић Р. Војко, Чејовић Ђуро, Чолаковић Крста;

Шајкаревић Д-р Јован, Шакић Иван, Шемров Д-р Фран, Шијак Д-р Никола, Широла Брнас Антон, Шошки Д-р Лука, Шушић И. Живко.

НАПОМЕНА: На LXIII редовном састанку од 19 октобра 1937 године, саопштена је смрт Рамадана Ф. Рамадановића и оглашен је за народног послника његов заменик Бећир С. Сејфуловић, председник општине из Суве Реке.

Министарски савет

(Од 7 марта 1936 године)

Претседник Министарског савета и Министар иностраних послова др. **Милан М. Стојадиновић;**

Министар унутрашњих послова др. **Антон Корошец;**

Министар саобраћаја др. **Мехмед Спахо;**

Министар правде **Милан Симоновић** (постављен Указом од 4 октобра 1937 године);

Министар без портфеља др. **Шефкија Бехмен;**

Министар пољопривреде **Светозар Станковић;**

Министар шума и рудника **Богољуб Кујунџић** (постављен Указом од 4 октобра 1937 године);

Министар правде др. **Никола Суботић** (постављен Указом од 8 августа 1936 године и стављен на расположење Указом од 4 октобра 1937 год.);

Министар социјалне политике и народног здравља **Драгиша Ј. Цветковић;**

Министар трговине и индустрије др. **Милан Врбанић;**

Министар грађевина др. **Марко Кожул** (стављен на расположење Указом од 4 октобра 1937 год.);

Министар шума и рудника **Ђура Јанковић** (стављен на расположење Указом од 4 октобра 1937 г.);

Министар просвете **Добривоје Стошовић** (стављен на расположење Указом од 4 октобра 1937 године и истим Указом постављен за Министра грађевина);

Министар финансија **Душан Летица;**

Министар пошта, телеграфа и телефона др. **Бранко Калуђерчић** (стављен на расположење Указом од 4 октобра 1937 године);

Министар без портфеља др. **Михо Крек;**

Министар војске и морнарице, армијски ђенерал **Љубомир М. Марић;**

- Министар без портфеља **Војислав В. Ђорђевић**;
- Министар физичког васпитања народа **др. Јосип Рогоћ** (стављен на расположење Указом од 4 октобра 1937 године);
- Министар без портфеља **др. Нико Новаковић** (постављен Указом од 4 октобра 1937 године);
- Министар физичког васпитања народа **др. Вјеслав Милетић** (постављен Указом од 4 октобра 1937 године);
- Министар пошта, телеграфа и телефона **Војко Р. Чвркић** (постављен Указом од 4 октобра 1937 године);
- Министар просвете **Димитрије Магарашевић** (постављен Указом од 4 октобра 1937 године).